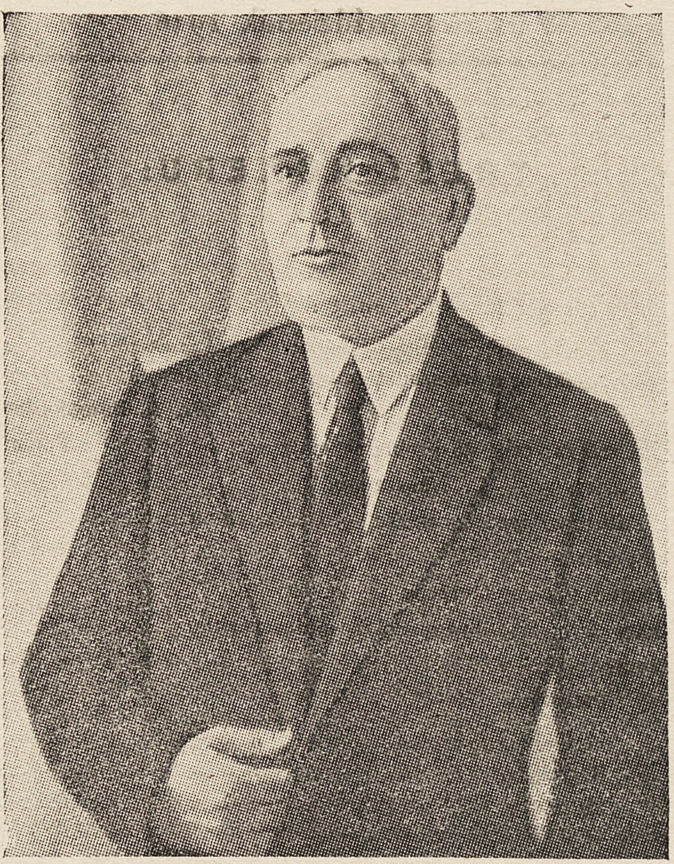
Palestyna i Bliski Wschód

czasopismo poświęcone sprawom gospodarczym
Palestyny i Bliskiego Wschodu
Komitet redakcyjny: Leon Lewite, Józef Thon, P. Wasserman

Rok V | Warszawa, październik 1936 | Nr. 10

TREŚĆ NUMERU:

MEIR DIZENGOFF
1861 — 1936

LEON LEWITE

DZIEŁO MEIRA DIZENGOFFA

(Garść wspomnień i refleksyj)

Z przemówienia, wygłoszonego na Akademii żałobnej ku czci b. p. Meira Dizengoffa w dniu 23 września 1936 r.

...I znów bezlitosna śmierć wyrwała z naszych szeregów jednego z najlepszych. Odszedł od nas na wieki bł. p. Meir Dizengoff, założyciel i pierwszy burmistrz m. Tel-Awiwu.

Całe swoje znojne życie, które zakończył w 76-ym roku, poświęcił służbie dla Ojczyzny. Miałem to niezwykłe szczęście wielokrotnie zetknąć się z nim na niwie pracy dla odrodzenia Palestyny. Gdy po raz pierwszy bawiłem przed 25 laty w Palestynie, wówczas odwiedziłem Meira Dizengoffa, który właśnie rozpoczynał swą zbożną pracę przy wielkim dziele budowy Tel-Awiwu. Na szerokich bezkresnych piaskach nadmorskich, ciągnących się wzdłuż skalistych wybrzeży Jaffy i hen daleko po za nimi, stało zaledwie kilkadziesiąt domków, stanowiących podówczas nikłe przedmieście arabskiej Jaffy. Pośrodku tych piasków, na jednej z wydm, stanął ze mną Meir Dizengoff i zatoczywszy ręką koło tak przemówił: „Tu wszędzie stanie wielkie miasto. Te małe domki przekształcą się w ciągu niedługich lat w wielkie gmachy. W tem oto miejscu stanie magistrat, tędy będą biegły bulwary, tam oto stanie dzielnica handlowa, tu będą wille i domy mieszkalne, tam wzniesiemy fabryki i przedsiębiorstwa, tu staną dzielnice robotnicze. A tam będzie zbudowany port, wielki port żydowski w Palestyne".

Minęło ćwierćwiecze.

Dziś stoimy nad świeżą trumną Meira Dizengoffa i pełni skupienia spoglądamy na dzieło, które powołała do życia jego niespożyta energja i wola niezłomna, a nadewszystko jego bujna i jakże twórcza fantazja.

Zniknęły piaski nadbrzeżne. W miejsce, gdzie kilkadziesiąt małych domków stanowiło zaczątek przyszłego miasta, wznoszą się piękne budowle 150-tysięcznego miasta. Na jego szerokich bulwarach przelewa się iście wielkomiejski ruch. Fabryki, przedsiębiorstwa przemysłowe i handlowe, instytucje kulturalne i społeczne, a nad wszystkim góruje i rządzi magistrat m. Tel-Awiwu, którego duszą i sercem, sumieniem i głową był Ojciec Tel-Awiwu i jego Pierwszy Obywatel, Meir Dizengoff. On, symbol

tego miasta, które podziw wywoływało i wywołuje u swoich i obcych, a zarazem jego wielki budowniczy i opiekun.

Wśród wielkich dzieł, które Zmarły powołał do życia, znalazły się Targi Lewantyńskie. One, mające stanowić łącznik między Wschodem a Zachodem, wykazały dobitnie rolę, jaką spełnia i spełniać może Tel-Awiw, największe miasto Palestyny, leżące w punkcie, który łączy 3 kontynenty.

Zrządzeniem losu danym było Meirowi Dizengoffowi zainaugurowac pracę przy porcie w Tel-Awiwie. Port ten, będący ukoronowaniem dotychczasowego rozwoju 150-tysięcznego miasta, był prawdziwą dumą Dizengoffa i jemu poświęcił ostatnie miesiące i dnie Swego znojnego żywota. W nim widział możliwości ziszczenia najgłębszych swych marzeń, o wielkim Tel-Awiwie, którego ludność, według Jego oczekiwań i nadziei, w ciągu następnego ćwierćwiecza miała uróść do cyfry 1 miljona dusz.

Najukochańszem jednak dzieckiem Dizengoffa, który w Swem życiu prywatnym pozostał bezdzietnym, było stworzenie przez Niego w ofiarowanym przezeń gmachu, Muzeum Sztuki m. Tel-Awiwu. Dla niego przedsiębrał dalekie podróże do wielu krajów Europy, o nim pamiętał na łożu śmierci.

Chcąc uczcić pamięć Wielkiego Zmarłego, winniśmy kontynuować pracę podjętą przez Izbę naszą dla powiększenia zbiorów tegoż Muzeum, nazwanego Jego imieniem. Gdy specjalna delegacja Polsko-Palestyńskiej Izby Handlowej wręczyła w maju b. r. pewną ilość obrazów choremu już podówczas Dizengoffowi, stanowiło to dla Niego wielką radość, której dał wyraz zarówno w przemówieniu przy uroczystości wręczenia daru, jakoteż i w piśmie, skierowanym z kolei do naszej Izby. Niechaj pamięć Jego będzie przez nasz uczczona tą drogą, która przyczyni się do pomnożenia zbiorów Muzeum im. Dizengoffa, najdroższego i najbliższego sercu Wielkiego Zmarłego.

ZEBRANIE ŻAŁOBNE W IZBIE HANDLOWEJ POLSKO-PALESTYŃSKIEJ

W związku ze zgonem Prezydenta Tel-Awiwu, Meira Dizengoffa, odbyło się w dn. 23 września b. r. zebranie członków i władz Izby, poświęcone uczczeniu pamięci nieodżałowanego twórcy pierwszego miasta żydowskiego w Palestynie, jednego z pierwszych budowniczych Żydowskiej Siedziby Narodowej oraz członka honorowego Palestyńsko-Polskiej Izby Handlowej.

Na zebraniu byli obecni m. in. Prezes Zarządu Izby, Leon Lewite, Prezes Rady Izby, Dr. Józef Landau, Nacz. Dyr. Banku P. K. O., wiceprezes Rady Izby, Emil Modrycki, członkowie Zarządu i Rady Izby pp.: Dr. Herman Horowitz, Sędzia Samuel Königstein, Nacz. Dyr. G. A. L.'u, Aleksander Leszczyński, Prezes M. Mayzel, Adw. Borys

Ołomucki, Dr. Władysław Sachs, Prezes Rafał Szereszowski, oraz p.p. Dr. Salomea Lewite, Red. Jakób Appenszlak, J. Tenenbaum i Z. Wermut.

Przemówienie pośmiertne, przepojone głębokim bólem, wygłosił prezes Izby Handlowej Polsko-Palestyńskiej, Leon Lewite, podkreślając wiekopomne zasługi Zmarłego, położone w odbudowie żydowskiej Palestyny, a w szczególności przy powstaniu i rozbudowie Tel-Awiwu.

Mówca podniósł również zasługi bł. p. Dizengoffa, jako inicjatora i twórcy Targów Lewantyńskich, które stały się chlubą Tel-Awiwu.

Prez. L. Lewite w zakończeniu swego przemówienia wysunął projekt rozpoczęcia akcji zbiórkowej na rzecz kupna dzieł sztuki w Polsce dla Muzeum im. Dizengoffa w Tel-Awiwie, który został przez zebranych przyjęty.

Bawiący chwilowo w Polsce prezes Palestyńsko-Polskiej Izby Handlowej w Tel-Awiwie, członek rady miejskiej Tel-Awiwu, konsul Mosze Chelouche, wygłosił przemówienie pośmiertne w języku hebrajskim, nacechowane wielkim żalem i smutkiem po stracie Pierwszego Obywatela Tel-Awiwu. Przemówienie to zostało następnie przetłumaczone na język polski przez dyrektora Inż. J. Thona.

Obecni wysłuchali przemówień pośmiertnych w wielkim skupieniu.

* *
*

Na wieść o zgonie bł. p. Prezydenta Tel-Awiwu Meira Dizengoffa, Izba Handlowa Polsko-Palestyńska wystosowała depeszę kondolencyjną do Magistratu m. Tel-Awiwu.

Dr. A. BONNE

GOSPODARKA PALESTYŃSKA W LATACH 1935 — 1936

Ciężka chmura zawisła nad politycznym i ekonomicznym życiem Palestyny. Zamieszki arabskie, które się zaczęły w kwietniu 1936, nadal jeszcze trwają, mimo, że upłynął okres 5 miesięcy. Ta nieoczekiwana przerwa w rozwoju kraju nie może i nie powinna umniejszyć wartości wyników, jakie działalność żydowska osiągnęła w odbudowie kraju za ostatnie lata.

Cyfry za ostatnie trzechlecie wykazują obraz nie tylko niezwykłej ekspansji ekonomicznej, ale również całkowitą zmianę w ogólnej strukturze ludności żydowskiej. Przede wszystkim na zmianę tę wpłynął wzrost ludności żydowskiej w Palestynie. W stosunku do ostatniego spisu ludności z listopada 1931, ludność żydowska wzrosła ze 174.600 do powyżej 400.000 w połowie roku 1936. Stosunek ludności żydowskiej do ogólnej ludności Palestyny wzrósł z 11,7% w r. 1922 i 16,9% w r. 1931

do powyżej 30% w r. 1936. Poniższa tabela przedstawia podział ludności żydowskiej pod względem miejsca zamieszkania w końcu r. 1935.

	Listopad 1931		Koniec r. 1935	
	Ilość ludn. żydowskiej	% ludn. żyd.	Ilość ludn. żydowskiej	% ludn. żyd.
Tel-Awiw i okolice	46,300	26,5	132,000	35,2
Jerozolima „	53,700	30,7	73,000	19,5
Hajfa „	16,000	9,2	50,000	13,3
Jaffa	7,800	4,5	18,000	4,8
Petach-Tikwa	8,000	4,5	18,300	4,9
Tyberiada i mniejsze miasta	8,600	5,0	11,000	2,9
Ogółem w miastach	140,400	80,4	202,300	80,6
W osiedlach i koloniach	34,200	19,6	72,700	19,4
	174,600	100,0	375,000	100,0

Tabela powyższa wykazuje, iż Tel-Awiw odegrał i w dalszym ciągu odgrywać będzie największą rolę w absorpcji imigracji. Od lipca 1931 do lipca 1936 ludność Tel-Awiwu wzrosła o przeszło 100.000 mieszkańców, co stanowi przeszło 50% całej imigracji w tym okresie. Znaczny wzrost ludności wykazują również miasta Hajfa i Petach-Tikwa, nieznacznie natomiast wzrosła ludność Jerozolimy (wzrost 20.000 osób).

Wzrost ludności o przeszło 220.000 w stosunku do roku 1931 jest w pierwszym rzędzie rezultatem wzmożonej imigracji. Liczba imigrantów z kapitałem jest decydującym czynnikiem w ekonomicznej rozbudowie kraju.

Poniższa tabela wykazuje ilość imigrantów według kategoryj, przybyłych do Palestyny w okresie 1932—1935.

Kategorie	1932	1933	1934	1935
Ogółem	9,553	30,327	42,359	61,854
Kapitaliści i ich rodziny	1,574	7,060	11,022	10,093
Robotnicy	2,271	11,165	10,882	13,991
ich rodziny	1,437	7 788	11,153	12,123
Członkowie rodzin, zamieszkałych w Palestynie	1,227	2,846	6,879	14,846
Studenci i duchowni	215	533	2,423	4,352

Jak z powyższej tabeli wynika, imigracja wzrosła w cyfrach absolutnych z 9.553 w r. 1932 do 61.854 w r. 1935.

Na specjalną uwagę zasługuje wysokość kapitałów, które zostały wprowadzone do Palestyny w okresie 1933—1935. Według obliczeń rządowych kapitały, zdeponowane w bankach, wynosiły w r. 1932 około 7 miljonów funtów, w końcu 1933 — 12 miljonów, w końcu 1934 — 15 miljonów, w ciągu r. 1935 wzrosły depozyty do wysokości 17 miljonów funtów, lecz na skutek wojny włosko-abisyńskiej zmniejszyły się one w końcu r. 1935 o 20%. W związku z wzmożonym przywozem kapitałów przez imigrantów, wzrosły sumy, inwestowane w różnych dziedzinach gospodarki palestyńskiej.

Następująca tabela podaje rodzaj i wysokość inwestycyj, uskutecznionych przez Iszuw żydowski w ciągu ostatnich 4 lat.

Inwestycje w gospodarce Iszuwu w tysiącach ŁP.
(wyłączając inwestycje w gruntach)

	1932	1933	1934	1935	OGÓŁEM
Plantacje	900	1,500	1,650	1,250	5,300
Gospodarstwa mieszane	100	100	250	600	1,050
Przemysł i rzemiosło	350	600	1,300	1,750	4,000
Transport	150	300	500	500	1,450
Ruch budowlany	1,500	2,900	6,000	6,600	17,000
Ogółem	3,000	5,400	9.700	10,700	28,800

Poza inwestycjami w wysokości ŁP. 28.000 tysięcy należy wziąć pod uwagę sumy, inwestowane w gruntach, które obliczane są na ŁP. 4.000 tysięcy. Ogółem więc inwestycje przekraczają sumę 30 miljonów funtów.

Działalność budowlana pod względem wysokości inwestycji zajmuje pierwsze miejsce w gospodarce palestyńskiej. Zależność rozwoju ruchu budowlanego od imigracji i przywozu kapitałów do kraju jest tak jasna, że nie wymaga żadnych omówień. Działalność budowlana, osiągnięta latem 1935 przewyższyła pod względem zasięgu działalność lat poprzednich. Pod wpływem wojny włosko-abisyńskiej jednak ruch budowlany został w pewnym stopniu zahamowany. Po częściowym ożywieniu działalności budowlanej w początkach r. 1936 zostaje ona znów załamana od kwietnia r. b. w związku z ostatnimi wydarzeniami arabskimi.

W rolnictwie osiągnięto w ciągu ostatnich kilku lat pomyślne rezultaty zarówno co do jakości produkcji, jak i jej wysokości. Mimo posuchy,

panującej w ostatnich latach, która źle wpłynęła na uprawę zbóż, to jednakże mieszane osiedla, w których plantowane są pardesy oraz prowadzona jest hodowla drobiu i bydła, wykazują znaczny rozwój. W ciągu ostatnich 3 lat obszar, wzięty pod uprawę cytrusów, znacznie się zwiększył, jak to wykazuje poniższa tabela:

	Dunamy	Własność żydowska
1930	110,000	60,000
1933	200,000	115,000
1934	250,000	140,000
1935	200,000	150,000

W ciągu ostatnich 2 lat jednakże udział Żydów w plantacjach wzrasta nieznacznie ze względu na przewidywane trudności w znalezieniu zbytu na rynkach światowych dla produkcji cytrusowej.

Niniejsza tabela wykazuje stały wzrost zapotrzebowania produktów rolnych przez ludność Palestyny w r. 1935 w porównaniu z r. 1931.

Import artykułów spożywczych	1931	1935
	ŁP.	LP.
Masło	43, 00	191,000
Jaja	16.000	138,000
Ryby	62,000	174,000
Owoce świeże	37,000	204,000
Mąka pszenna	152,000	349,000
Kartofle	48,000	97,000
Bydło na ubój	21,000	549,000

Taka nadwyżka w imporcie artykułów spożywczych jest niebezpiecznym zjawiskiem dla całokształtu gospodarki palestyńskiej, gdyż uzależnia Palestynę od importu artykułów spożywczych. Jednym z najważniejszych wysiłków okresu letniego b. r. było uniezależnienie się przynajmniej częściowo od importu tych artykułów z zagranicy. Cyfry importu za rok bieżący wykazują wysiłki poczynione w tym kierunku.

Odnośnie rozwoju przemysłowego nie posiadamy dokładnego materjału statystycznego za ostatnie kilka lat, któreby pozwoliły na określenie rozwoju w tej dziedzinie. Dokładny materjał statystyczny posiadamy jedynie odnośnie żydowskich przedsiębiorstw przemysłowych. (Ostatni spis z 1933 r.).

Rok	Ilość przedsiębiorstw	Ilość zatrudnionych	Kapitał inwestowany	Wartość produkcji
			ŁP.	ŁP.
1921	1,800	4,600	,659,000	—
1930	2,688	11,349	3,361,904	2,119,462
1933	3,388	19.535	5,371,000	5,352,000
1935	4,300	30,000	7,800,000	8.000.000

Od r. 1933 daje się zaznaczyć dalszy wzrost przedsiębiorstw przemysłowych. W r. 1934 zarejestrowanych zostało 326 nowych przedsiębiorstw, w r. 1935 — 290. Nawet w pierwszej połowie 1936 r. zakładany jest cały szereg nowych przedsiębiorstw. Ogółem zostało zarejestrowanych 466 nowych firm, z czego 89 spółek z kapitałem ŁP. 505.000, podczas gdy w tymże okresie roku poprzedniego zarejestrowano 169 spółek z kapitałem ŁP. 2.260.000. Należy podkreślić, że w ostatnim okresie cały szereg przedsiębiorstw zwiększył swój kapitał zakładowy, jak Palestine Electric Corporation i Palestine Potash.

Przemysł Palestyny pod względem ilości zatrudnionych robotników i znaczenia gospodarczego, stał się jedną z najważniejszych pozycyj Iszuwu żydowskiego. Chłonność rynku palestyńskiego dla produkcji przemysłowej jest ograniczona, tak, że nie wszystkie firmy mogą wykorzystać całą swoją zdolność produkcyjną. Poza tym młody przemysł palestyński jest niedostatecznie chroniony przed zalewem artykułów importowanych z zagranicy odpowiedniemi stawkami celnemi. Zmniejszony ruch budowlany w ostatnim okresie przyczynił się do ograniczenia produkcji przez niektóre fabryki, które przeżywają obecnie okres kryzysu.

Wartość importu i eksportu Palestyny w latach 1932, 33, 34, 35 według kategorji grup towarowych

Import	1932	1933	1934	1935
	w funtach palestyńskich			
Artykuły spożywcze, napoje i tytoń	1,784,830	2,425,817	2,902,093	3,646,877
Surowce i półfabrykaty	556,966	836,485	1,076,894	1,322,846
Fabrykaty	3,910,411	5,743,394	9,168,281	10,789,934
Różne	1,516,713	2,117,793	2,005,513	2,093,836
Ogółem	7,768,920	11,123,489	15,152,781	17,853,493

Eksport	1932	1933	1934	1935
	w funtach palestyńskich			
Artykuły spożywcze, napoje i tytoń	2,025,664	2,246.039	2,865,314	3,741,439
Surowce i półfabrykaty	42,917	31,915	55,405	101,014
Fabrykaty	312,392	306,092	294,243	370,184
Różne	518	7,571	2,600	2,849
Ogółem	2,381,491	2,591,617	3,217,562	4,215,486

Pierwsza połowa r. 1936 wykazuje spadek po stronie importu, co się przyczyni do zmniejszenia ujemnego salda bilansu handlowego, które daje się stale zaznaczać. Spadek eksportu owoców cytrusowych w tymże okresie tłumaczy się nie depresją ekonomiczną, lecz złym zbiorem w sezonie 1935/36.

Eksport owoców cytrusowych (w tysiącach skrzyń)

1932/33	1933/34	1934/35
4.498	5.526	7.331

Należy jednak podkreślić, że Palestyna pokrywa ujemne saldo bilansu handlowego przypływem kapitałów, przywożonych przez imigrantów. Import surowców, maszyn i półfabrykatów, jak również artykułów spożywczych pozostaje w związku z odbudową kraju, który jest ubogi w surowce.

Dowodem stałego rozwoju kraju są również cyfry dochodów i wydatków rządowych.

	Dochody	Wydatki	Nadwyżka
	ŁP.	ŁP.	ŁP.
1932/33	3,015,917	2,516 394	499,523
1933/34	3,985,492	2,704,856	1,280,636
1934/35	5,452,633	2,230,010	2,222,623
1935/36 (9 mieisęcy)	4,265.453	2,887 066	1,378,387

W pierwszych miesiącach roku budżetowego 1935/36 na spadek dochodów wpłynęła wojna włosko-abisyńska. Z jednej strony spadek importu zmniejszył dochody z ceł, spadły również opłaty sądowe i stemplowe, z drugiej zaś strony zwiększyły się wydatki na utrzymanie dodatkowej

policji i wojska, w związku z rozruchami arabskimi. Nadwyżka dochodów, która pod koniec roku budżetowego 1935/36 osiągnęła wysokość ponad ŁP. 6 miljonów, zmniejszy się w roku budżetowym 1936/37 ze względu na powyższe wydarzenia. Jednak wysokość nadwyżki daje rękojmię, że nieprzewidziane wydatki nie zaważą na całości bilansu rządowego.

Cyfry transportu wykazują również stały wzrost ekonomiczny kraju, odnosząc się zarówno do przedsiębiorstw kolejowych, jak i autobusowych. Palestyna jest obecnie pierwszym krajem na Bliskim Wschodzie pod względem ilości samochodów na głowę ludności.

Pod wpływem wypadków w r. 1936 gospodarka palestyńska doznała wielkich strat, których skutki będzie odczuwała jeszcze przez pewien czas. Gospodarka palestyńska, mimo tych wstrząsów, nie załamała się, Żydzi natomiast wzmocnili swoją pozycję w rozmaitych gałęziach, w których dotychczas nie byli reprezentowani.

Dr. A. BAUMKOLLER

UWAGI NAD PROJEKTEM ZAWIESZENIA IMIGRACJI DO PALESTYNY

Nie bacząc na ostatnie uchwały gabinetu angielskiego odnośnie dalszego kursu polityki palestyńskiej, nie bacząc również na wielokrotnie powtarzane deklaracje o tym, że polityka Anglii, zmierzająca do odbudowy żydowskiej Siedziby Narodowej zgodnie z powierzonym mandatem nie ulegnie zmianie—sprawa zawieszenia imigracji do Palestyny wciąż jeszcze nie przestaje być aktualną. Niebezpieczeństwo natychmiastowego wstrzymania imigracji, tak bliskie już w czasach ostatnich, zwłaszcza w dacie powzięcia postanowienia o ogłoszeniu stanu wojennego w Palestynie, zostało co prawda chwilowo zażegnane, tym niemniej daje się słyszeć głosy domagające się ponownego rozpatrzenia tej sprawy przez miarodajne czynniki angielskie z chwilą zaprowadzenia ładu w Palestynie. Głosy te wzywają rząd do zawieszenia imigracji przed przybyciem jeszcze Komisji Królewskiej. żądania te motywuje się tym, że zamknięciem dopływu imigrantów przy obecnie panujących nastrojach wpłynie na uspokojenie umysłów arabskich, stwarzając tym samym podstawę dla współpracy Arabów z Komisją Królewską. Poza tym wstrzymanie imigracji da możność zbadania sytuacji ekonomicznej Palestyny przy niezmiennych warunkach ludnościowych.

Zagadnieniu, czy zarządzenie tymczasowego choćby zawieszenia imigracji, abstrahując od strony politycznej takiego zarządzenia, da się pogodzić z duchem i istotnymi podstawami mandatu palestyńskiego — pragniemy poświęcić poniższe uwagi, opierając się przede wszystkim na opinii autorytatywnych czynników międzynarodowych o wstrzymaniu imigracji po rozruchach w 1929 r.

Mandat palestyński w art. 6 zobowiązuje mandatariusza do „ułatwiania imigracji żydowskiej w ramach zabezpieczenia, że prawa i położenie innych części ludności nie będą pokrzywdzone". W rozwinięciu powyższej dyspozycji rząd angielski w Białej Księdze Churchill'a z r. 1922, powoływanej później przez wszystkie bez wyjątku gabinety angielskie dla zadokumentowania jakoby niezmienności brytyjskiej polityki w Palestynie, dał wyraz swoim poglądom na sposób, w jaki pojmuje swoje obowiązki w zakresie imigracji żydowskiej, twierdząc, że „dla przeprowadzenia polityki tej (zapowiedzianej w Deklaracji Balfura) jest rzeczą konieczną, by społeczność żydowska w Palestynie posiadała możność zwiększania się przez imigrację. Imigracja ta nie może przyjąć takich rozmiarów, iżby przekraczać miała każdorazową zdolność pojemności kraju odnośnie przyjęcia nowych przybyszów. Jest rzeczą istotną stowrzenie warunków po temu, by imigranci nie stali się ciężarem dla ludności Palestyny i by nie pozbawiali żadnej części obecnej ludności jej zajęcia".

Jak widać z powyższego, utworzono koncepcję „pojemności ekonomicznej" kraju, mającej być każdocześnie regulatorem liczebności żydowskiej imigracji. Stwierdzić należy, że sama zasada ekonomicznej pojemności Palestyny, o ile chodzi o jej wartość jako słusznego kryterjum dla ustalenia wysokości dopuszczalnej na dany okres imigracji, nie budziła przez dłuższy czas zastrzeżeń, aczkolwiek w praktyce istniała duża rozbieżność w liczebnej ocenie „pojemności" między miarodajną opinią sfer żydowskich a opinią władz angielskich. Tak więc z przedstawianych w odstępach półrocznych przez Agencję Żydowską, przy uwzględnieniu zdolności absorpcyjnych kraju, list możliwych zatrudnień, administracja palestyńska przyznawała tylko część, przydzielając w konsekwencji mniejszą od żądanej ilość certyfikatów robotniczych. W każdym jednak razie zasada „pojemności ekonomicznej", mającej stanowić o granicach imigracji, była podstawową regułą postępowania w tej najważniejszej dla Siedziby Narodowej sprawie i została później usankcjonowana w liście premiera Mac Donalda do prez. Weizmana, w którym stwierdzono, że „rozważania w odniesieniu do granic pojemności kraju mogą być traktowane tylko z czysto ekonomicznego punktu widzenia".

Powyższe okoliczności wskazują niezbicie, że od początku sprawowania mandatu i niezależnie od takiego lub innego nastawienia wobec syjo-

nizmu, władze angielskie stale wyznawały zasadę wyłącznie ekonomicznego regulatora imigracji żydowskiej i tym samym stwierdzały, że imigracja żydów do Palestyny nie może być uzależniona od jakichkolwiek innych czynników pozostających poza sferą ekonomiki kraju. Moment ten należy z całym naciskiem podkreślić, gdyż, jak wiadomo, kolportowany projekt zawieszenia imigracji miałby również, zdaniem władzy mandatowej, podłoże wyraźnie polityczne, stanowiąc w rzeczy samej polityczną koncesję na rzecz Arabów w celu skłonienia ich do zaprzestania strajku oraz terroru. Chcąc zatem zanalizować legalność faktu wprowadzenia czynnika politycznego do dziedziny imigracji, regulowanej dotychczas jedynie względami zdolności absorpcyjnej kraju, musimy siłą rzeczy operować materiałem zebranym przy okazji rozstrzygania analogicznej kwestii zawieszenia imigracji w r. 1930, zważywszy, że sytuacje pod tym względem tak wówczas, jak i obecnie, mało się między sobą różnią.

Po stwierdzeniu przez wydelegowaną po rozruchach w 1929 r. do Palestyny Komisję Śledczą (Komisja Shaw'a) dla zbadania bezpośrednich powodów wypadków, że jedną z przyczyn zajść było panujące wśród Arabów podniecenie umysłów na skutek znacznej imigracji żydowskiej (analogiczny stan rzeczy do obecnego), rząd angielski bezpośrednio po tym wydelegował do Palestyny eksperta w osobie p. J. H. Simpsona, celem wypowiedzenia się o możliwościach dalszej kolonizacji rolnej i imigracji. Nie czekając jednak nadejścia raportu Simpsona, rząd angielski wstrzymał część już przyznanych przez Wysokiego Komisarza Agencji żydowskiej certyfikatów robotniczych. Krok ten wywołał oczywiście falę protestów ze strony żydowskiej, dopatrującej się w tym jawnego pogwałcenia zagwarantowanych mandatem praw wolnej imigracji do Palestyny w ramach „pojemności" kraju. Zainterpelowany w tej sprawie rząd brytyjski oświadczył w Izbie Gmin (przemówienie podsekretarza stanu d-ra Shielsa w dn. 21.V.1930 r.), co następuje: „Ogólnego wstrzymania ani też zakazu imigracji nie było. Z powodu jakiegoś nieporozumienia Wysoki Komisarz przydzielił pewien kontyngent certyfkatów. Rząd Jego Królewskiej Mości był jednakowoż zdania, że ze względu na zawarte w raporcie Komisji Shaw'a zastrzeżenia, oraz przez wzgląd na misję p. J. H. Simpsona, wysłanego do Palestyny specjalnie w celu zbadania kwestii rolnych tudzież imigracji, byłoby pożądanem w oczekiwaniu na raport p. Simpsona ograniczyć w międzyczasie wszelki nowy napływ imigrantów. W konsekwencji postanowiono wstrzymać narazie wydanie wspomnianych pozwoleń na przyjazd".

W czerwcu 1931 sprawa zawieszenia imigracji przeszła pod obrady Komisji Mandatowej w związku z rozpatrywaniem całokształtu działal-

ności mandatariusza*). Przedstawiciel władzy mandatowej, wspomniany podsekretarz stanu Dr. Drummond Shiels, podtrzymywał stanowisko rządu w sprawie zawieszenia mocy certyfikatów robotniczych. Z obszernej dyskusji, jaka w tej sprawie się rozwinęła, pragniemy podać te głosy członków Komisji, które nabrały szczególnej aktualności w chwili obecnej i które jednocześnie służą jako odpowiedź na projektowany zamach na imigrację żydowską, albowiem wyrażone wówczas opinie członków Komisji Mandatowej dadzą się zastosować całkowicie do sytuacji obecnej.

I tak jeden z członków Komisji p. Merlin oświadczył: „Komisja znajduje się obecnie w obliczu zupełnie nowej sytuacji, na którą mówca pragnie zwrócić uwagę pełnomocnych reprezentantów władzy mandatowej. Wydaje się, że w wyniku prowadzonych w Londynie rozmów z delegacją arabską władza mandatowa zawiesiła nagle całkowitą imigrację... P. Merlin pragnie zwrócić uwagę władzy mandatowej na bardzo poważne następstwa, jakie prawdopodobnie spowoduje nagłe postanowienie zawieszenia ruchu imigracyjnego w oczekiwaniu na raport sir'a John Hope Simpsona. Brak ustalonej polityki może wywołać u zaalarmowanych napływem imigrantów Arabów stan niepokoju podobnie jak również i u Żydów, którzy z pewnością wytłumaczą sobie nagłe wstrzymanie imigracji jako koncesję na rzecz roszczeń arabskich, pozbawiając ich w rezultacie wszelkiej gwarancji na przyszłość".

Drugi członek Komisji, p. Orts (obecny wiceprezes Komisji), wypowiedział się w sposób następujący: „Chodzi o ustalenie, czy powzięte postanowienie czasowego zawieszenia imigracji było uzasadnione i celowe. Podane uzasadnienie wydaje się być wątpliwem skoro się zważy, że w czasię, gdy postanowienie to było powzięte przez rząd londyński, Wysoki Komisarz udzielił ze swej strony zezwolenia na wjazd nowych 3.000 imigrantów. Ten reprezentant władzy miejscowej, mający możność oceny we właściwy sposób sytuacji, był zatem zdania, że przybycie nowego kontyngentu imigrantów może się odbyć bez szkody dla kraju. Wreszcie, czy decyzja ta była celowa? — To wszystko, co możnaby było w tej kwestii powiedzieć, sprowadza się do tego, że decyzja ta była zarówno przez stronę arabską, jak i żydowską uważana za akt słabości, że wywołała nieufność jednych, wzmocniła nieprzejednanie drugich, i w ostateczności wprowadziła więcej jeszcze zamętu do środowiska, w którym zapoczątkowane zostało dzieło pojednania".

Następny członek Komisji, p. Rappard, był zdania, że „Arabowie podnoszą dwojakiego rodzaju zarzuty przeciwko imigracji. Przede wszyst-

---

*) Protokół XVII sesji.

kim Arabowie wysuwają fakt zalewu imigrantów jako niebezpieczeństwo dla dobrobytu kraju. Gdyby nawet przyjąć, że możliwości absorpcyjne kraju są nieograniczone, to i wówczas, zdaniem p. Rapparda, Arabowie nie przestaną agitować i unosić się jeszcze bardziej niż obecnie, i to nie z powodu obawy utraty możliwości egzystencji, lecz ze względu na obawę utraty swojej liczebnej przewagi. Obawiają się bowiem znaleźć się w mniejszości". Przechodząc z kolei do kwestii wstrzymania imigracji tenże członek Komisji powiada: „Administracja Palestyny opierała swoją politykę imigracyjną na ekonomicznej zdolności absorpcyjnej, zaś negatywne stanowisko zajęte przez rząd w Londynie było zainspirowane jedynie przez wzgląd na konsekwencje, jakie imigracja wywołuje w mentalności arabskiej. Podobne stanowisko oznacza, że ilekroć protesty arabskie osiągną stopień gwałtu, to wówczas będą one brane w rachubę oraz spowodują wydanie odpowiednich zarządzeń. Czyż nie jest to polityka niebezpieczna i przysparzająca odwagi protestującym? — Jeśli bowiem Arabowie odniosą wrażenie, że wystarczy tylko sprowokować rozruchy by spowodować ograniczenie imigracji i jeśli, z drugiej strony, Żydzi potrafią przekonać rząd o niebezpieczeństwie zaweszenia imigracji z pobudek politycznych, to wytworzy się wówczas taki stan rzeczy, przy którym rząd znajdzie się w obliczu sprzecznych ze sobą tendencyj wypływających bynajmniej nie z bodźców ekonomicznych. Tego rodzaju położenie rodzi niebezpieczeństwo dla Palestyny".

Tak ujmowali sprawę nieuzasadnionego ekonomicznie zawieszenia imigracji członkowie Komisji Mandatowej. Należy zaznaczyć, że nikt z członków Komisji, nawet z pośród mniej przychylnych dla sprawy żydowskiej, nie występował w obronie decyzji rządu angielskiego. Na skutek wielokrotnych jednak zapewnień D-ra Shielsa, że był to tylko środek o charakterze przejściowym i że udzielone przez Wysokiego Komisarza Palestyny pozwolenia przyjazdu nie zostały bynajmniej cofnięte, Komisja Mandatowa postanowiła nie zgłaszać do Rady Ligi Narodów oddzielnych wniosków w tym przedmiocie. Komisja ograniczyła się tylko w swoim raporcie do powtórzenia zapewnienia przedstawicieli władzy mandatowej o tymczasowości zawieszenia imigracji, i wyraziła jedynie ubolewanie z powodu wydania decyzji nie będącej podyktowanej względami ekonomicznemi.

Historia nieraz się powtarza: sytuacja w kwestii imigracji żydowskiej do Palestyny nie wiele się różni od stanu faktycznego z r. 1930. Warto zatem przypomnieć wygłoszone wówczas pod adresem Anglii słowa krytyczne, stanowiące dziś jeszcze aktualne argumenty przy obronie przed próbą niesłusznego i bezprawnego zamachu na prawa imigracji żydowskiej do Palestyny.

P. WASSERMAN

PRZYCZYNKI STATYSTYCZNE DO PROBLEMU EMIGRACJI ŻYDOWSKIEJ Z POLSKI DO PALESTYNY

Ruch emigracyjny z Polski do Palestyny przybierał w ostatnich latach coraz bardziej na sile. W żydowskim ruchu emigracyjnym z Polski prąd ten jest najsilniejszy, sprawa więc racjonalnego rozwiązania zagadnienia emigracji żydowskiej z Polski dotyczy w pierwszym rzędzie emigracji do Palestyny.

Już przed wojną dała się zaznaczyć stale wzmagająca się fala emigracji żydowskiej z Polski do krajów zamorskich, a w szczególności do Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej i do Argentyny. Emigracja ta nosiła charakter wybitnie zarobkowy, podczas gdy powojenna emigracja do Palestyny była w wielkiej mierze podyktowana względami ideowymi, a mianowicie dążeniem do odrodzenia narodowego Żydów i do utworzenia samodzielnego centrum politycznego na ziemiach praojców.

W związku z wciąż zaostrzającym się kryzysem gospodarczym oraz znacznymi fluktuacjami politycznymi w krajach wschodnio-europejskich, pęd mas żydowskich, chcących udać się do Palestyny, stale wzrasta. Tendencje emigracyjne wzrosły również w silnej mierze i w Polsce. Ciężkie warunki materjalne szerokich warstw żydowskich w Polsce z jednej strony, oraz silne pobudki ideowe, wzrost uświadomienia narodowego z drugiej strony stały się czynnikami stale wzmagającego się ruchu emigracyjnego z Polski do Palestyny. Należy też wspomnieć, iż w okresie powojennym szereg krajów zamorskich ze Stanami Zjednoczonymi Ameryki Północnej na czele, które poprzednio stały otworem dla imigracji, wprowadziło restrykcje, uszczuplające możliwości imigracyjne, co w rezultacie również wpłynęło na znaczne zwiększenie prądu emigracyjnego do Palestyny.

Prąd emigracji żydowskiej idzie ostatnio szczególnie z krajów wschodnio-europejskich, oraz z Niemiec, przy czym Polska stanowi główny ośrodek emigracji żydowskiej.

Ruch emigracyjny z Polski do Palestyny w ogólnej emigracji żydowskeij z Polski jest dominujący, i przedstawiał się w ostatnich latach jak następuje:

Rok	Emigracja żydowska z Polski	Emigracja żydowska z Polski do Palestyny	%
1922	26,542	3,053	11,50
1923		3,100	
1924	63,517	7,987	45,38
1925		17,740	
1926	22,406	6.809	30,38
1927	18,074	1,179	6,52
1928	18,211	763	4,19
1929	23,378	2,372	10.14
1930	17,631	3,077	17,45
1931	9,167	2,099	22,89
1932	8,640	3,721	43,07
1933	16,917	11,916	70,43
1934	19,026	13,567	71.30
1935	30,253	2[illegible],430	84,05

Ruch imigracyjny do Palestyny z Polski w porównaniu z ogólną imigracją żydowską do Palestyny przedstawiał się w ostatnich latach jak następuje:

Rok	Imigracja żydowska do Palestyny	Imigracja żydowska do Palestyny z Polski	%
1922	7,844	3,053	38,92
1923	7.421	3,100	41,77
1924	12,856	7,987	62,12
1925	33,801	17,740	52.49
1926	13.081	6.809	52,05
1927	2,713	1,179	43,45
1928	2.178	763	35,03
1929	5,249	2,372	45,18
1930	4,644	3,077	66,25
1931	4,075	2,099	51,50
1932	9,553	3,721	38,95
1933	30,327	11,916	39,29
1934	42,359	13,567	32.03
1935	61,854	25,430	41,11

Emigracja żydowska z Polski do Palestyny objęła przede wszystkim element robotniczy, t. zw. „chalucowy", spauperyzowane sfery drobnomieszczańskie oraz właścicieli nieczynnych od lat warsztatów pracy.

W r. 1929 ilość imigrantów, udających się do Palestyny na podstawie certyfikatów robotniczych, wynosiła 1346 (stanowiąc 56,7%), w roku 1930 — 1.712 (55,63%), w r. 1931 — 1.068 (50,88%), w r. 1932 — 2.067 (55,54%), w r. 1933 — 8.020 (67,30%), w r. 1934 — 6.935 (51,11%), w r. 1935 — 11.736 (46,15%).

W ostatnich latach znaczny odsetek emigracji żydów z Polski stanowili krewni osiadłych już poprzednio w Palestynie obywateli palestyńskich W r. 1933 imigracja na podstawie t. zw. „driszot“ (kategorja D) wezwań krewnych do Palestyny wynosiła 514 osób, w 1934 — 3.826 osób, w 1935 — 7.771. Poza tym wzmogła się znacznie emigracja studentów i uczniów, udających się na naukę do Palestyny. W r. 1933 ilość uczniów i studentów, udających się z Polski do Palestyny wynosiła 230, w r. 1934 — 1.088, w r. 1935 — 1.158.

W okresie największego nasilenia ruchu emigracyjnego do Palestyny, a mianowicie, w latach 1933—35 na ogólną ilość imigrantów 134.540 imigracja z Polski wynosiła 50.913, stanowiącej 37,84%.

Warto zaznaczyć, iż w ogólnej emigracji z Polski prąd emigracyjny do Palestyny zajmuje coraz to poczesniejsze miejsce. Statystyka polska, która odbiega nieco od statystyki palestyńskiej, wykazuje w ostatnich 5 latach duży wzrost stosunkowy między ogólną emigracją z Polski a emigracją z Polski do Palestyny. Gdy w roku 1931 na ogólną ilość 76,0 tys. emigrantów z Polski na Palestynę przypada 1,5 tys. osób, w r. 1932 na 21,4 tys. — 2,9 tys., w r. 1933 na 35,5 tys. — 10,3 tys., w r. 1934 na 42,6 tys. — 12,7 tys., w r. 1935 na 53,8 tys. emigrantów wyemigrowało do Palestyny 24,8 tys. osób.

Należy stwierlzić, że ogólna emigracja z Polski wykazała w ostatnich latach tendencje malejące, co pozostaje w związku ze wzrostem bezrobocia w tych krajach kontynentu, do których od wielu lat kierowana była t. zw. emigracja sezonowa z Polski. Wobec tego, że znaczniejsza poprawa gospodarcza w krajach kontynentalnych nie jest w najbliższym czasie przewidywana, przeto należy przypuścić, iż linja rozwojowa ogólnej emigracji z Polski skieruje się coraz bardziej do krajów zamorskich.

Pozatem należy podkreślić, iż w odróżnieniu od emigracji polskiej do Francji i Niemiec, która nosi charakter sezonowy, emigracja do Palestyny ma charakter stały i reemigracja z tego kraju jest minimalna. I tak gdy powrót wychodźców do Polski w r. 1931 wynosił 87,7 tys. osób z Palestyny wróciło 0,2 tys. osób, w r. 1932 na 38,6 tys. — 0,1 tys., w roku 1933 na 18,8 tys. — 0,07 tys. osób, w r. 1934 na 34,0 tys. osób —

0,2 tys., w r. 1935 na 53,4 tys. reemigrantów na Palestynę przypada 0,3 tys. osób.

Dalsze kształtowanie się emigracji żydowskiej z Polski do Palestyny zależeć będzie od ogólnej polityki emigracyjnej rządu palestyńskiego i od dalszej taktyki Imperjum Brytyjskiego na Bliskim Wschodzie.

Ostatnie smutne wypadki w Palestynie ograniczyły znacznie zasięg imigracji, a pozatem zachęciły przeciwników syjonizmu w Anglji do podniesienia sprawy nie tylko ograniczenia, ale nawet i zamknięcia imigracji żydów do Palestyny. Niewiadomo, jaki obrót przyjęłaby ta sprawa, gdyby nie zorganizowana akcja protestacyjna żydostwa światowego, widzącego w dalszym kontynuowaniu budowy Palestyny kwestię aż nadto żywotną dla egzystencji narodu żydowskiego i jego dalszego pomyślnego rozwoju. Chęć Anglii utrzymania swego prestiżu, i tak już nadszarpniętego na Bliskim Wschodzie, również wpłynęła pozytywnie na kontynuowanie imigracji. Społeczeństwo żydowskie widzi w Palestynie nie tylko przyszłą Siedzibę Narodową, ale również jedyny realny teren w chwili obecnej dla emigracji żydów, znajdujących się w krytycznej sytuacji w diasporze Dlatego też zwalcza zakusy, które godzą w najistotniejsze podstawy wielkiego dzieła konstruktywnego i stara się wpłynąć nie tylko bezpośrednio na władze mandatowe, lecz i na inne czynniki międzynarodowe, działające na forum Ligi Narodów.

Dr. B. BLUMENSTRAUCH

LUDNOŚĆ PALESTYNY WEDŁUG WIEKU

W jednym z ostatnich numerów naszego miesięcznika opublikowane zostały niezmiernie ciekawe dane liczbowe dotyczące składu ludności w Palestynie według wieku.

Wiek ludności jest czynnikiem gospodarczym pierwszorzędnej doniosłości, i — obok charakteru i uzdolnień tej ludności — ma wybitny wpływ na efekty jej pracy.

Z punktu widzenia gospodarczego nie jest rzeczą obojętną, ile dzieci i młodzieży, wielu starców i osób w sile wieku liczy ludność danego kraju. Jasnem jest, że — ceteris paribus — większa stosunkowo liczba mieszkańców w pełni sił do pracy daje krajowi przewagę wobec innych, natomiast nadmiar starców osłabia zdolności twórcze narodu.

Zanim przejdziemy do dalszych rozważań, przytoczymy dla porównania stosunków w innych krajach poniższą tablicę, podającą (w procentach) liczbę mieszkańców każdej grupy wieku.

	Palestyna	Polska	Francja	Anglja	Niemcy	Włochy	Z. S. R. R.	St. Zj.
	1936	1931	1931	1931	1933	1931	1926	1930
0—9	20	25	17	16	16	22	25	20
10—19	16	18	13	17	15	17	23	19
20—29	28	20	17	17	19	17	18	17
30—39	19	13	15	15	16	13	12	15
40—49	7	9	13	13	12	11	9	12
50—59	5	7	11	11	11	9	6	9
60 i wyż.	5	8	14	11	11	11	7	8
Razem	100	100	100	100	100	100	100	100

Jak z powyższej tabeli wynika, żydowska ludność Palestyny posiada z punktu widzenia wieku, zupełnie inny układ, niż ludność jakiegokolwiek kraju z pośród podanych w zestawieniu.

Liczba dzieci w wieku do 9 lat jest znaczna, ale ustępuje Polsce, Rosji, Włochom. Młodzieży w wieku do lat 19 jest stosunkowo mniej, niż w Polsce, Anglii, Rosji, Stanach Zjednoczonych.

Jak wynika z dalszych liczb, Palestyna (a właściwie żydowska jej ludność), jest raczej krajem ludzi w pełni sił do pracy.

Uderzająca pod tym względem jest grupa wieku od 20 do 29 lat, do której w Palestynie należy 28% ludności żydowskiej, a więc znacznie więcej niż wśród ludności innych krajów, uwzględnionych na tablicy. Podobnie rzecz się ma w następnej grupie, od 30 do 39 lat. Uderza natomiast mniejsza niż gdziekolwiek liczba osób od 40 lat wzwyż, a szczególnie starców od 60 lat.

Dla uwydatnienia stanu rzeczy posłużyć może poniższa tablica, będąca skrótem poprzedniej.

	Palestyna	Polska	Francja	Anglja	Niemcy	Włochy	Z. S. R. R	St. Zj.
	1936	1931	1931	1931	1933	1931	1926	1930
0—19	36	43	30	33	31	39	48	39
20—49	54	42	45	45	47	41	39	44
30—59	5	7	11	11	11	9	6	9
60 i wyżej	5	8	14	11	11	11	7	8
Razem	100	100	100	100	100	100	100	100

Tutaj zupełnie wyraźnie widać, że ludność żydowska w Palestynie może poszczycić się niezwykłe wysokim odsetkiem mieszkańców, o których można przypuścić, że ze względu na wiek, są pełni energii i sił twórczych.

Taki stan rzeczy, gospodarczo bardzo korzystny, jest oczywiście wynikiem ciągłej imigracji żydów, i trwać będzie tylko tak długo, jak długo imigracja będzie utrzymywana w należytych rozmiarach. Należy bowiem wziąć pod uwagę, że emigrant jest z natury rzeczy człowiekiem w sile wieku, i że kraj, który go przyjmuje, oszczędza sobie kosztów i czasu, potrzebnych dla wychowania nowego obywatela.

Podobnie rzecz się miała ze Stanami Zjednoczonymi A. P. gdy były jeszcze terenem silnej imigracji. Od chwili, gdy imigracja ta została wstrzymana, ludność ich powoli, ale nieuchronnie ulega „starzeniu się": rośnie liczba starców, podobnie jak liczba dzieci przez pewien czas, zmniejsza się natomiast stosunkowo liczba mieszkańców w sile wieku.

Ściśle biorąc, skład ludności żydowskiej w Palestynie nie nadaje się do porównań statystycznych z ludnością innych krajów; gdy inne kraje mają ludność już uformowaną, żyjącą własnem życiem, o objawach płynących z wewnętrznych przemian, to żydzi w Palestynie stanowią ludność „in status nascendi", w trakcie tworzenia się. Zmiany zachodzące w układzie tej ludności są tylko w części wynikiem procesów wewnętrznych i w znacznej mierze ulegają wpływom zzewnątrz, w postaci imigracji.

Dlatego też, jeżeli o Polsce lub o Rosji powiedzieć można, że ich ludność jest „młoda", bo ma większy niż gdziekolwiek odsetek dzieci, zaś np. o Francji, że ma ludność „starą", bo starcy stanowią znaczny jej ułamek, co z kolei pozwala na pewne sądy o przyszłości tych krajów, to o Palestynie nie można wypowiadać tego rodzaju zdań.

Dalszy przebieg procesów populacyjnych ludności żydowskiej w Palestynie zależy nietyle od niej samej, ile od rozmiarów i charakteru imigracji, które to czynniki zależą z kolei od przyczyn, leżących przeważnie poza samą Palestyną.

Aby jednak nie pozbawiać liczb statystycznych ich wymowy, a czytelnika konkluzyj, których ma prawo spodziewać się od autora artykułu, można z całkowitą pewnością stwierdzić, że cokolwiek dałoby się powiedzieć o innych narodach, społeczeństwo żydowskie w Palestynie w swym obecnym układzie może się poszczycić największą zapewne w świecie zdolnością do twórczej pracy, bo posiada największy chyba odsetek ludzi, ze względu na swój wiek do takiej pracy zdolnych.

PRZEGLĄD PRASY

Śmierć Meira Dizengoffa, pierwszego obywatela Tel-Awiwu, długoletniego burmistrza miasta żydowskiego jednego z czołowych jednostek Iszuwu w Palestynie, wywołała w społeczeństwie żydowskim w Polsce głęboki żal, który znalazł wyraz w całej prasie żydowskiej. Prasa poświęca Zmarłemu większe artykuły, wykazując rolę Jego w dziele odbudowy Palestyny.

„Nasz Przegląd" z dn. 24 września r. b. zamieszcza artykuł J. Apenszlaka p. t. „Twórca miasta", w którym kreśli piękną sylwetkę Zmarłego. Autor podkreśla specjalną pozycję Dizengoffa w Iszuwie. Zdala od walk partyjnych zajmował się Dizengoff konkretnymi zagadnieniami budującej się Palestyny, wnosząc dużo inicjatywy, zapału i ducha. Dizengoff założył i doprowadził do obecnego rozkwitu pierwsze miasto żydowskie Tel-Awiw.

Artykuł, przepojony czcią dla Zmarłego, kończy autor następującymi słowami:

„Straciliśmy go, spalił się w ogniu poświęcenia. Tel-Awiw jest sierotą, ale pod krepą żałobną, która okryje dziś miasto żydowskie — tętni siła życiowa stolicy nowej Palestyny — nieśmiertelność energii twórczej, którą Twórca Miasta przelał w swoje dzieło.

„Hajnt" w szeregu artykułów kreślił niestrudzony żywot Zmarłego, podkreślając Jego poświęcenie i niegasnący zapał oraz Jego odwagę cywilną, szczególnie w ostatnich, ciężkich dla Iszuwu chwilach.

„Moment" zamieścił szereg artykułów pośmiertnych, w których podkreślał symboliczną postać Zmarłego, która zjednoczyła w sobie nieprzeciętne zdolności umysłowe, umiejętność energicznego administrowania oraz takt polityczny, połączony z dumą i stanowczością.

„Nowy Dziennik" z dn. 24 września zamieszcza artykuł d-ra Ozjasza Thona, poświęcony bł. p. Dizengoffowi. Artykuł ten, przepojony głębokim bólem, kreśli błogosławione życie Zmarłego.

Poza tym zamieścili artykuły pośmiertne lwowska „Chwila", „Unzer Ekspres" „Dos Naje Wort", „Najer Folksblat",Łódź, „Cajt", Wilno, oraz szereg innych dzienników i czasopism.

Sprawa terroru arabskiego w Palestynie nie schodzi z porządku dziennego i jest stale omawiana na łamach prasy zarówno polskiej, jak i żydowskiej w Polsce. Prasa podkreśla obecną zawikłaną sytuację polityczną w Palestynie, która się zaostrza z dnia na dzień. Ekstremiści arabscy chcą skorzystać na czasie, by rozniecić ogień na całym Bliskim Wschodzie. Prasa wyraża pogląd, że W. Brytania w jej własnym interesie, chcąc utrzymać skuteczną kontrolę nad drogą wodną i lądową do Indyj, przetnie węzeł

gordyjski i silną ręką zaprowadzi ład i bezpieczeństwo w Palestynie. W innym wypadku zarzewie to może wywołać nieobliczalne skutki.

Znamienne jest wysunięte przez szereg pism żydowskich żądanie, by w akcjach militarnych przeciwko terrorystycznym bandom arabskim brała również udział młodzież żydowska, gdyż wymaga tego nie tylko interes, ale i duma narodu.

„Hajnt" z dn. 24 września b. r. zamieszcza korespondencję z Palestyny, w której omawia ostatnie posunięcia W. Brytanii w Palestynie. Autor zaznacza, iż obecne wypadki w Palestynie mają doniosłe znaczenie, albowiem ich wynik zadecyduje o prestiżu W. Brytanii i wykaże, czy „generał Dill może zwyciężyć Kaukadzi'ego".

„Moment" z dn. 27 września b. r. w korespondencji z Palestyny omawia rolę Muftiego Jerozolimy w obecnych wypadkach. Autor podkreśla, iż niejednokrotnie strajk arabski mógłby zostać zakończony, gdyby nie Mufti, który wszystko czyni, by zaognić stosunki żydowsko-arabskie w Palestynie.

„Nowy Dziennik" z dn. 24 września omawia w dłuższym artykule działalność polityczną Muftiego Jerozolimy, która okazała się szkodliwą dla dalszego rozwoju kraju. Autor kończy swój artykuł następującymi słowami: „ „Times" stwierdza, że jedną z przyczyn obecnej rewolty jest nominacja dawnego celnika na Muftiego. Mówi się o jego deportacji. Wydaje się nam jednak, że nie należy robić zeń Zagluli Palestyny. Mówi się, że rząd mu zagroził wyzuciem z ornatów. Nie wierzymy — prawdę mówiąc— że rząd wyciągnie konsekwencje, ale gdyby był zagroził przed pięciu miesiącami — oszczędziłby nam, sobie i Arabom wiele krwi, a krajowi zniszczenia".

„Kurjer Poranny" z dn. 3 października w artykule p. t. „Polityka angielska w Palestynie" omawia obecną sytuację polityczną w Palestynie, przy czym zaznacza, iż administracja angielska przeszkadzała wszelkim próbom porozumienia arabsko-żydowskiego. Autor podkreśla udział Rosji Sowieckiej w ostatnich wypadkach w Palestynie, a mian. propaganda sowiecka zaczęła szerzyć prądy niepodległościowe wśród Arabów celem podważenia wpływów W. Brytanii w Palestynie i krajach ościennych.

„Kurjer Poranny" z dn. 5 października r. b. zamieszcza artykuł Konstantego Symonolewicza, omawiający obecne przemiany polityczne w Egipcie. Autor podkreśla, iż zawarty dn. 26 sierpnia b. r. traktat przyjaźni między W. Brytanią a Egiptem jest korzystny dla obu stron i przyczyni się do stalbilizacji pokoju światowego.

W nowo ukazałym się szóstym zeszycie „Leksykonu Syjonistycznego" zamieszczony jest artykuł I. M. Bidermana o stosunkach ludnościowych w Palestynie oraz praca P. Wassermana p. t. „Gospodarka Palestyny", obrazująca całokształt stosunków gospodarczych w Palestynie.

P. W.

NOWOZAŁOŻONE PRZEDSIĘBIORSTWA W PALESTYNIE

Spółki akcyjne — a.
Firmy — f.
Spółdzielnie — s.

Ruch budowlany

Kwucat Banaim „Szomron", Hajfa (f) — przedsiębiorstwo budowlane; Mifal Haszikhun Haacmi Aguda Szetufit, Ltd., Tel-Awiw (s) — budowa mieszkań; „Jaar Ecjon", Aguda Szetufit, Ltd., Tel-Awiw (s) — rozwój przedmieść; Aguda Szetufit Lehaspakat Maim be Kfar Marmorek, Ltd., Kfar Marmorek (s) — dostawa wody; Naharia Farms Administration, Ltd., (a) — ŁP. 1.000 — prowadzenie i administracja osiedlami w Naharia Small Holdings Ltd.

Przemysł

Inż. I. Krakowski i Dr. Sołowejczyk, Pardes Chana (f) — przemysł chemiczny; Palestine Petroleum Cooperation, Jerozolima (f) — eksploatacja nafty; Varnish Works Haifa, Ltd. (a) — ŁP. 4.000, produkcja artykułów chemicznych; Pasternak, Mullens & Company, Ltd. (a) — ŁP. 2.000, produkcja lodówek i refrygatorów; „Bali", Dr. Bach i W. Lichtenthal, Ramat Gan (f) — fabryka produktów cytrusowych; Beit Charoszet le-Zemer Pelada „Matara", Aliszejof Bros., Petach-Tikwa (f) — produkcja wełny stalowej; „Nogah", Tel-Awiw (f) — wyroby wszelkich akcesorii, związanych z reklamą świetlną; „Adira", Jaffa (f) — produkcja dachówek cementowych; Menora Modernit, Honshird Bros., Tel-Awiw (f) — produkcja i sprzedaż lamp elektrycznych.

Rzemiosło

Dypl. inż. Walter Freund & Co. Jerozolima (f) — zakłady mechaniczno-elektryczne; „Motzkin Bakery", Hajfa (f) — piekarnia; Rosenberg & Federbusch, Tel-Awiw (f) — drukarnia; D. Smith & Sons, Ltd. (a) — ŁP. 50.000 — litografia, drukarnia.

Handel

Jerusalem Automobile Company, Jerozolima (f) — sprzedaż i za-

kup wszelkiego rodzaju pojazdów motorowych, ich części i akcesorii; Naszed, Samakja & Co. Hajfa (f) — manufaktura; Marathon Sport Ltd., (a) — ŁP. 1.000, tranzakcje handlowe; Haszemesz Company Ltd. (a) — ŁP. 3.000, agentura handlowa; Haspakat Zewalim Organyim, Tel-Awiw (f) — zakup i sprzedaż nawozów w Palestynie; Hachewra Haeretz Israelit Lemischar be-Betzim, Tel-Awiw (f) — hurtowa sprzedaż jaj i in. artykułów spożywczych.

Zwiększone kapitały

Ezrah Private Hospital Ltd. — z ŁP. 2.400 do ŁP. 3.300; Palonath Trust & Agency, Ltd. — z ŁP. 100 do ŁP. 5.000; Hebron Bank Ltd. — z ŁP. 1.000 do ŁP. 10.000; Popular Bank Ltd. — z 10.000 do ŁP. 12,000; Lodzia Textile Company Ltd. — z ŁP. 22.307.694 — do ŁP. 44.307.694; Jaffa Orange Syndicate Ltd., — z ŁP. 15.006 do ŁP. 24.006; Africa Palestine Investments, Ltd. — z ŁP. 100.000 do ŁP. 150.000; Palestine Copper Industry „Nechusztan", Ltd. — z ŁP. 25.000 do ŁP. 45.000; Near and Middle East Commercial Corporation Ltd. — z ŁP. 100 do ŁP. 1.000; Tirzah Ltd. — z ŁP. 18.000 do ŁP. 25.000; „Chefzi-Bah", Standard Articles Co. Ltd. — z ŁP. 15.00 do ŁP. 40.000.

Banki, towarzystwa ubezpieczeniowe, powiernicze

The Safe Investment Company, Ltd. (a) — ŁP. 5.000, tranzakcje inwestycyjne; „Atzmon", British Palestine Investment Corporation, Ltd. (a) — ŁP. 50.000, tranzakcje inwestycyjne; Chewrat Hakeren Ltd. (a) — ŁP. 5.000, udzielanie pożyczek bezprocentowych.

Towarzystwa transportowe i biura podróży

„Emek", Hajfa (f) — biuro podróży; The Haifa Citrus Forwarding Company, Hajfa (f) — biuro transportowe; „Palestine-Polish Transport Agency „Trapp" — biuro podróży i transportowe.

Różne

The Pardes Chana Agricultural Secondary School Company, Ltd. (a) — ŁP. 5.000, prowadzenie wyższej szkoły rolniczej; „Aviron", Palestine Aviation Company Ltd. (a) — ŁP. 10.000, organizacja komunikacji lotniczej w Palestynie; S. C. S., Tel-Awiw (f) — wydawnictwo palestyńskiego przewodnika handlowego.

K O M U N I K A T Y

Izby Handlowe Polsko-Palestyńskiej

KONFERENCJA W SPRAWIE KOMUNIKACJI LOTNICZEJ MIĘDZY POLSKĄ A PALESTYNĄ

W dniu 23 września b. r. odbyła się w Dyrekcji Polskich Linii Lotniczych „LOT" konferencja, na której omawiano sprawę zaprowadzenia bezpośredniej komunikacji lotniczej między Polską a Palestyną. W konferencji tej brali udział z ramienia „Lotu" naczelny dyr. mjr. Wacław Makowski, dyr. Wydziału Eksploatacyjnego mjr. Ludwik Zejfert, wicedyrektor Wydziału Eksploatacyjnego i szef prasy i propagandy P. L. L. „Lot" Jan Wilczyński oraz dyr. Wydziału Administracyjnego Dr. Henryk Górecki. Z ramienia Izby brali udział: prezes L. Lewite, dyr. inż. J. Thon i wicedyr. A. Anker.

SPRAWA UTWORZENIA KOMITETU PRZYJACIÓŁ AEROKLUBU PALESTYŃSKIEGO

W dniu 21 września b. r. odbyło się w lokalu Izby posiedzenie, poświęcone sprawie utworzenia w Polsce Komitetu Przyjaciół Aeroklubu Palestyńskiego. W posiedzeniu tym brali udział dyr. inż. J. Thon, wicedyr. A. Anker, mjr. K. Ziembiński, inż. Wendrychowski, inż. D. Halbersztadt i dyr. H. Kaliski.

Postanowiono podjąć pierwsze kroki organizacyjne, zainteresować sfery wpływowe i zwołać większe zebranie celem ukonstytuowania wspomnianego komitetu.

W SPRAWIE KOMUNIKACJI POCZTOWO-LOTNICZEJ MIĘDZY POLSKĄ A PALESTYNĄ

W dniu 28 września b. r. odbyła się w Ministerstwie Poczt i Telegrafów konferencja poświęcona sprawie komunikacji pocztowo-lotniczej między Polską a Palestyną. W konferencji tej wzięli udział: z ramienia Ministerstwa radca Adam Krzeczowski, z ramienia P. L. L. „Lot" mjr. Ludwik Zejfert i inż. Polturak. Izbę reprezentował dyr. inż. Józef Thon.

INAUGURACJA LINJI LOTNICZEJ WARSZAWA — ATENY

Dnia 3-go października r. b. odbyła się na lotnisku Okęcie uroczy-

stość otwarcia linji lotniczej Warszawa — Ateny. W uroczystości brali udział przedstawiciele rządu oraz wybitni reprezentanci sfer gospodarczych i politycznych kraju. Izbę Handlową Polsko-Palestyńską w Warszawie reprezentowali prezes Leon Lewite, dyr. inż. Józef Thon oraz wicedyrektor Artur Anker.

MOŻLIWOŚCI EKSPORTOWE DO PALESTYNY

Polsko-Palestyńska Izba Handlowa podaje do wiadomości, iż ostatnio do biura Izby wpłynęły następujące zapytania:

165/LM/36. Dom Agenturowo-Handlowy w Aleppo pragnie obiąć przedstawicielstwa polskich fabryk: artykułów sanitarnych, porcelany, wyrobów emaliowanych i tkanin wełnianych.

166/JW/36. Firma tel-awiwska pragnie nawiązać kontakt z polską firmą importową lub agenturową, celem eksportu pomarańczy palestyńskich.

167/IP/36. Hajfska fabryka cementu dentystycznego powierzy przedstawicielstwo tegoż artykułu na Polskę poważnej firmie.

168/IP/36. Poważny kupiec piwa w Palestynie, pragnąc przystąpić do budowy browaru w Palestynie, poszukuje specjalistów w tej dziedzinie z kapitałem względnie bez kapitału.

169/IP/36. Dom Agenturowy w Syrii pragnie obiąć przedstawicielstwo następujących artykułów:

Papieru do pakowania, pisania oraz papieru do gazet,
Tektury dla szewców,
Skór wszelkiego rodzaju, a zwłaszcza boksowych,
Szyb do okien, szkieł do lamp i t. p.
Artykułów sanitarnych: umywalek, bidetów, wanien i t. p.
Wyrobów fajansowych i porcelanowych: filiżanek, podstawek i t. d.,
Przedmiotów metalowych powlekanych emalią, gładkich i deseniowych,
Tkanin wełnianych,
Beretów,
Dykt,
Artykułów żelaznych,
Wyrobów kuźniczych.

170/IP/36. Palestyńska fabryka farmaceutyczna powierzy przedstawicielstwo preparatów farmaceutycznych na Polskę poważnej firmie.

Wszelkich informacyj w powyższych sprawach udziela Polsko-Palestyńska Izba Handlowa, Warszawa, Fredry 10.

K R O N I K A

P A L E S T Y N A

POLITYKA

W SPRAWIE PODNIESIENIA PRESTIŻU ANGLJI NA BLISKIM WSCHODZIE. Pismo konserwatywne „Daily Mail“ w dłuższym artykule wyraża swe rozgoryczenie z powodu dotychczasowej taktyki administracji palestyńskiej. Autor artykułu nazywa dotychczasową politykę rządu palestyńskiego „akrobatyczną“. Pismo domaga się radykalnej zmiany w polityce. Jest to konieczne ze względu na prestiż Anglji, który maleje w szybkim tempie w Palestynie i pobliskich krajach.

POLITYKA „SILNEJ RĘKI“ W PALESTYNIE. „Marat Al Szarak“ omawiając obecną sytuację w Palestynie, wysuwa przypuszczenie, iż dotychczasowa taktyka rządu palestyńskiego będzie wkrótce radykalnie zmieniona. Rząd palestyński ma rozpocząć politykę „silnej ręki“, pierwszym aktem której będzie rozwiązanie Naczelnego Komitetu Arabskiego i deportacja Muftiego i b. burmistrza Jerozolimy Rageb Bej Naszaszibiego na Cypr.

W SPRAWIE PRZESIEDLENIA ARABÓW PALESTYŃSKICH DO IRAKU. Znany naukowiec angielski prof. Edwin Bivan ogłosił w „Times“ dłuższe wywody w sprawie przesiedlenia Arabów palestyńskich do Iraku. Zdaniem uczonego, kolonizacja Arabów palestyńskich w Iraku rozwiąże obecną ciężką sytuację w Palestynie. Autor podkreśla przytem, iż z pewnością żydzi zgodzą się finansować tę kolonizację, która przyniesie niebawem pozytywne rezultaty podobnie jak w swoim czasie przesiedlenie Greków z Anatolji do Grecji. Prof. Bivan podkreśla, iż projekt jego powinien być zrozumiany nie jako środek przymusowy ze strony administracji palestyńskiej, lecz jako dobrowolne rozwiązanie zagadnienia żydowsko-arabskiego w Palestynie. Prof. Bivan jest przekonany, że kolonizacja ta wpłynie na dalszą rozbudowę gospodarki iraskiej.

„NEW STATESMAN AND NATION“ O OBECNEJ SYTUACJI POLITYCZNEJ W PALESTYNIE. Pismo to stojące blisko sfer liberalnych oraz Labour Party w Anglji, omawia w dłuższym artykule ostatnie wypadki w Palestynie, przyczem zaznacza, iż zarówno projekt oddania mandatu nad Palestyną Turcji jak i projekt połączenia Palestyny z Syrją nie są aktualne. Pierwszy projekt oznaczałby zdradę wobec żydów, drugi zaś — przyniósłby dalsze zaostrzenie wzajemnych stosunków żydowsko-arabskich. W obecnej ogólnej sytuacji międzynarodowej Palestyna powinna zostać pod wpływami politycznemi W. Brytanji. Nie można wypędzić Arabów i nie można też wrzucić żydów do morza lub też ich zawrócić do diaspory. Zagadnienie palestyńskie może być jedynie pomyślnie rozwiązane przez obopólne wzajemne porozumienie żydowsko-arabskie. Jeżeli porozumienie takie nie da się osiągnąć, wówczas pozostaje tylko jedyne możliwe rozwiązanie, a mianowicie zrealizowanie projektu podziału Palestyny na okręgi arabskie i żydowskie.

KRÓL GRECKI WYRAŻA SWE SYMPATIE DLA DZIEŁA ODBUDOWY PALESTYNY. Król grecki wyraził delegacji żydowskiej z Korfu swoje głębokie ubolewanie w związku z długotrwałemi wypadkami w Palestynie, wymierzonemi przeciwko narodowi żydowskiemu, przyczym podkreślił, iż sympatie jego dla żydowskiej Siedziby Narodowej w Pale-

stynie datują się od wielu lat. Wierzy on w ostateczne zwycięstwo szlachetnej idei syjonistycznej.

„A DIFAE“ O OBECNEJ SYTUACJI POLITYCZNEJ W PALESTYNIE. W artykule wstępnym „A Difae“ omawia obecną sytuację polityczną w kraju, podkreślając, iż Arabowie nigdy nie uznawali mandatu nad Palestyną i że system mandatowy został już wszędzie faktycznie zniesiony.

W odniesieniu do mediacyjnej działalności ministra spraw zagranicznych Iraku, Nuri Paszy, zaznacza pismo, iż Arabowie palestyńscy z wielkiem zainteresowaniem oczekiwali pozytywnych rezultatów tej działalności. Zdaniem pisma, mediacja Nury Paszy została udaremniona przez działalność d-ra Weizmana w Londynie.

„FALASTIN“ O ENUNCJACJI RZĄDU PALESTYŃSKIEGO. „Falastin“ omawia ostatnią enuncjację rządu palestyńskiego, nadmieniając przytem, iż Arabowie w żaden sposób nie ustąpią z 3-ch zasadniczych żądań: 1) wstrzymania imigracji żydowskiej, 2) zakazu sprzedaży gruntów, 3) utworzenia rządu parlamentarnego w Palestynie. Zdaniem pisma wyznaczenie Komisji Królewskiej przy jednoczesnem stwierdzeniu w enuncjacji, iż żądania Arabów są sprzeczne z zasadami mandatu, jest niekonsekwentne i oznacza kontynuowanie przez W. Brytanię polityki niejasności na Bliskim Wschodzie.

INTERWENCJA NIEZALEŻNYCH PAŃSTW ARABSKICH. Prasa arabska podaje do wiadomości, iż obecnie toczą się rokowania między przedstawicielami niezależnych państw arabskich w sprawie podjęcia akcji mediacyjnej w Palestynie. „Falastin“ donosi z Bagdadu, iż poseł brytyjski z Iraku prowadził ostatnio długie rozmowy z premierem irakim Jasym Paszą al Haaszmi, w sprawie znalezienia modus vivendi w obecnej zawikłanej sytuacji w Palestynie.

BILANS TERRORU ARABSKIEGO. Walki w Palestynie, podjęte przez Arabów przeciwko żydom i Anglikom, przyniosły już poważne szkody. Arabowie zniszczyli 200.000 drzew owocowych, podpalili 280 budynków, zabrali 400 sztuk zwierząt domowych, wysadzili w powietrze 48 mostów, zniszczyli szereg kilometrów szos, linii kolejowych oraz rurociągu naftowego, przerwali 300 razy linie telefoniczne i telegraficzne. Wypadków sabotażowych na pociągi dokonano 130.

ADMINISTRACJA PUBLICZNA

REZERWY KASOWE RZĄDU PALESTYŃSKIEGO. Na dzień 1 czerwca 1936 roku rezerwy kasowe rządu palestyńskiego wynosiły ŁP. 6.288.358.

ZAKOŃCZENIE ROKU FINANSOWEGO 1935/36. Rząd palestyński ogłosił ostatnio dane, dotyczące roku finansowego 1935/36. W porównaniu z poprzedniemi latami rok 1935/36 przedstawiał się, jak następuje:

Dochody

	Cło	Inne dochody	Ogółem
	w funtach palestyńskich		
1935/36	2.751.246	3.019.211	5.770.497
1934/35	2.600.370	2.852.263	5.452.633
1933/34	1.800.598	2.116.895	3.985.493
1933/32	1.286.945	1.728.972	3.015.917

Rozchody

	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Ogółem
	w funtach palestyńskich		
1935/36	3.316.220	919.982	4.236.202
1934/35	2.835.112	394.898	3.230.010
1933/34	2.470.676	234.180	2.704.853
1932/33	2.228.675	230.719	2.516.394

W związku z trwającemi obecnie wypadkami w Palestynie, należy się spodziewać, iż bieżący rok finansowy wykaże znaczny spadek dochodów rządu palestyńskiego. W roku budżetowym

1935/36 nadwyżka dochodów nad rozchodami wynosiła ŁP. 1.534.255. Rezerwy kasowe rządu palestyńskiego na dzień 1 kwietnia 1936 r. wynosiły ŁP. 6.267.810.

ROLNICTWO

ROZWÓJ ROLNICTWA PALESTYŃSKIEGO. Rolnictwo żydowskie wykazało w ostatnich 5-ciu latach znaczny rozwój, co stoi w związku ze wzmożoną imigracją do Palestyny. Na początku r. 1936 obszar zaplantowany pomarańczami wynosił 260.000 dunamów, wobec 100.000 dunamów r. 1931 oraz 30.000 w r. 1925. Eksport pomarańcz wzrósł z 2 miljonów skrzynek w r. 1926/27 do 2,5 miljona w r. 1930/31 i do 7,25 miljona w r. 1934/35. Do r. 1934 dochody drobnych plantatorów pomarańcz, pracujących bez pomocy wynajętych robotników na swych plantacjach, wynosiły rocznie 15% kapitału zainwestowanego. Dochody zaś przy większych plantacjach, zatrudniających najemnych robotników, wynosiły od 8—10%. Przez przybycie 200.000 żydów w okresie ostatnich 5-ciu lat, rynek palestyński znacznie się rozszerzył, wzmogła się konsumpcja oraz zapotrzebowanie na artykuły rolne, a w szczególności na warzywa i nabiał. Spółdzielnia „Tnuwa" powiększyła swoje obroty z ŁP. 139.000 w r. 1931 do ŁP. 420.000 w r. 1934/35. Ludność zamieszkała w osiedlach, prowadzących gospodarkę mieszaną, wzrosła z 30.000 w r. 1930/31 do 60.000 w r. 1934/35. Ilość krów dojnych wzrosła z 4.000 sztuk w r. 1930/31 do 8.000 sztuk w r. 1934/35. O wielkich możliwościach rozbudowy rolnictwa palestyńskiego świadczą dane, dotyczące importu artykułów rolnych do Palestyny. W r. 1935 importowano do Palestyny masło za ŁP. 191.294, jaja za ŁP. 138.209, warzywa za ŁP. 97.208, owoce za ŁP. 204.235, bydło na ubój za ŁP. 549.280.

UPRAWA ZIEMNIAKÓW. Uprawa ziemniaków w Palestynie obejmuje coraz to większe tereny. W r. 1930 produkcja ziemniaków w Palestynie wynosiła 1.000 tonn, import zaś 7.000 tonn. W r. 1935 produkcja ta wzrosła o 6.000 tonn, a import do 16.000 tonn. Przeciętny zbiór ziemniaków z jednego dunama wynosi od 600 do 800 kg. Na tereny nawadniane przypadało przeciętnie od 1 do 1,25 tonny na 1 dunam. Konsumpcja ziemniaków w Palestynie wynosi 14 kg. na 1 głowę, podczas gdy w Anglji jest ona dziesięciokrotnie większa. Konsumpcja ziemniaków w Palestynie może być powiększona z 20.000 tonn do 200.000 tonn, a to kosztem zmniejszenia importu ryżu, który wynosi ŁP. 200.000. Warto zaznaczyć, iż Arabowie prawie zupełnie nie konsumują ziemniaków.

TEGOROCZNY ZBIÓR WINOGRON. Tegoroczny zbiór winogron w osiedlach żydowskich w Judei i Samarii wynosił 11.160 kantarów, przyczem 1.500 kantarów sprzedano na rynku a 9.660 przerobiono na wino. W roku ubiegłym zbiór winogron wynosił 8.600 kantarów. W kolonii Zychron Jakow robotnicy otrzymują dniówkę wysokości 120 milsów, w Riszon le Zion od 120—140 milsów, w Gederze 105 milsów.

GEDERA. W ostatnim roku wzrosły tereny pod uprawę winogron. Obecnie kilkadziesiąt dunamów jest przygotowanych do założenia nowych dzielnic. Koloniści wysłali w ostatnich dniach zamówienia do Departamentu Rolnictwa rządu palestyńskiego na najlepsze winorośle. Większe tereny mają być zasiane koniczyną. Naogół spostrzec można ożywioną działalność gospodarczą kolonii. Ilość kolonistów należących do spółdzielni „Golan" wynosi 32. Mają oni do swej dyspozycji 300 sztuk bydła, przyczem miesięczna ilość mleka wynosi 50.000 litrów. Mleko zbierane jest trzy razy dziennie i wysyłane do punktów przeznaczenia.

Mleko staniało w lecie tego roku o 6 milsów na 1 rotlu. Koszty utrzymania bydła wzrosły o 110%.

PRZEMYSŁ

OBECNA SYTUACJA W PRZEMYŚLE. Według doniesień prasy palestyńskiej wszystkie gałęzie przemysłu za wyjątkiem przemysłu spożywczego i papierniczego, wykazały w ostatnich miesiącach znaczny spadek swej produkcji, co stoi w związku z długotrwałym terrorem arabskim.

ROZWÓJ FABRYKI „SHEMEN". Fabryka olejów „Shemen" wykazała w ubiegłym roku znaczny rozwój. W roku tym produkcja fabryki wynosiła ŁP. 350.000. ⅓ część produkcji eksportowana była zagranicą. W porównaniu z rokiem 1935 produkcja fabryki wzrosła o 70%. Praca przeciętna robotnika fabryka „Shemen" wynosi ŁP. 13.

ROZWÓJ „PALESTINE ELECTRIC CORP.". Towarzystwo Rutenberga posiadało na dzień 1 kwietnia 1936 r. 11.040 odbiorców prądu, wobec 8.243 w dniu 1 kwietnia 1935 r. „Palestine Electric Co." wypłaciło dywidendę w wysokości 7,5%. Naogół zapotrzebowanie prądu w bieżącym roku znacznie wzrosło.

NOWA FABRYKA ZAPAŁEK. Obecnie powstaje w Riszon le Zion nowa fabryka zapałek. Fabryka ta wyposażona jest w najnowocześniejsze urządzenia techniczne i maszyny. Prace przygotowawcze trwały przeszło rok czasu. Fabryka rozpocznie swoją działalność w ciągu najbliższych tygodni. Dyrekcja jej mieści się obecnie w Tel-Awiwie.

FABRYKA „SHEMEN" ZDOBYWA DLA SWEJ PRODUKCJI RYNKI ŚWIATOWE. Fabryka „Shemen" wysłała ostatnio większy transport swych wyrobów do Nowej Zelandji, do U. S. A., Hawanny, Indyj, Afryki płd., Norwegji, Bułgarji.

HANDEL

PALESTYŃSKO-RUMUŃSKIE STOSUNKI HANDLOWE. Saldo handlu między Palestynie a Rumunią kształtuje się wybitnie ujemnie dla Palestyny. W roku 1935 import Palestyny z Rumunii wynosił 408 miljonów lei, eksport zaś 56 miljonów lei. Saldo ujemne dla Palestyny wyniosło więc 352 miljony lei.

PALESTYŃSKO-ŁOTEWSKIE STOSUNKI HANDLOWE. Import Palestyny z Łotwy wynosił w r. 1935 ŁP. 60.000, eksport zaś — ŁP. 9.000. Palestyna importowała głównie z Łotwy masło.

EKSPORT CYTRUSÓW. Według przypuszczeń rzeczoznawców eksport tegoroczny cytrusów wyniesie około 10 milionów skrzynek, w tym 750.000 skrzynek grejpfrutów. W związku ze zbliżającym się sezonem cytrusowym, prasa palestyńska omawia sprawy związane z racjonalizacją transportu tych owoców. Budujący się port tel-awiwski nie jest w stanie podjąć się transportu całego ładunku cytrusów z żydowskich plantacyj. Coprawda roboty w porcie są obecnie przyśpieszane, jednak należy przypuszczać, że zaledwie 500 tysięcy skrzynek będzie mogło być drogą tą wysłane. Wobec specjalnie wytworzonej sytuacji politycznej w kraju, eksporterzy żydowscy ominą przy transporcie owoców cytrusowych port jafski, korzystając głównie z portu hajfskiego. Rzeczoznawcy szacują, iż przez port hajfski w bieżącym roku przesłanych będzie przeszło 5 milionów skrzyń. Obecnie sfery zainteresowane wysuwają szereg żądań do rządu palestyńskiego, zmierzających do usprawnienia kolei, celem przyśpieszenia przesyłki owoców do portu hajfskiego. Należy też podkreślić, iż rząd palestyński wyznaczył kwotę ŁP. 60.000 na przedłużenie szosy Jaffa—Hajfa. W bieżącym roku szereg spółdzielni zawarło porozumienie w sprawie uregulowania eksportu do poszczególnych krajów. Niesłusznym jest przypuszczenie, że na skutek obecnie trwającej wojny domowej w Hiszpanji rynki światowe nie będą obesłane pomarańczami hiszpańskiemi. Rzecz jasna, że trwające wypadki w Hiszpanii utrudnią w znacznej

mierze eksport pomarańcz hiszpańskich na poszczególne rynki światowe, eksport ten będzie mniejszy, ale jednak należy się liczyć, że nadal pomarańcze palestyńskie będą napotykały na konkurencję hiszpańskich.

EKSPORT OWOCÓW CYTRUSOWYCH. Według doniesień prasy palestyńskiej rozpoczął się już eksport owoców cytrusowych w bieżącym sezonie. Okręt „Sardinia" zabrał ze sobą ładunek kilku tysięcy skrzyń cytryn do Londynu. Pierwsze transporty grejpfrutów wysłane zostały dnia 1 października okrętem „Guard" do Londynu oraz okrętem „Kenia" do Liverpoolu.

PRZED WPROWADZENIEM MORATORIUM W PALESTYNIE. Według doniesień prasy hebrajskiej, rząd palestyński rozważa obecnie projekt wprowadzenia moratorium w Palestynie. Moratorium to ma być ogłoszone równocześnie ze stanem wojennym w kraju.

POLSKA W IMPORCIE POMARAŃCZY Z PALESTYNY. W r. 1935 przywieziono do Polski z Palestyny 210.831 skrzyń pomarańczy (wartości 91.546 funtów palestyńskich). Polska znalazła się z pośród 22 państw, importujących pomarańcze palestyńskie, na 4-ym miejscu po Anglii, Niemczech i Holandii.

WZROST CEN WARZYW I OWOCÓW. Na skutek długotrwałych rozruchów i zaprzestania dostawy warzyw i owoców do miast i osiedli żydowskich, ceny tych artykułów zrosły czterokrotnie w porównaniu z ich cenami w roku ubiegłym. żydowscy koloniści, produkujący warzywa, nie są w stanie zaspokoić potrzeb rynku. Należy też wspomnieć, iż na skutek zmniejszenia zdolności nabywczej ludności palestyńskiej, zmalały w wielkiej mierze obroty w handlu konserwami i cukrem. Wobec zmniejszenia się konsumpcji drobni kupcy znaleźli się w ciężkiej sytuacji finansowej.

FINANSE I BANKOWOŚĆ

BUDŻET AGENCJI ŻYDOWSKIEJ NA R. 1936/37. Rada Administracyjna Agencji żydowskiej ustaliła ostatnio budżet na r. 1936/37, który przewiduje po stronie dochodów następujące pozycje: ŁP. 260.000 — wpływy Keren Hajesodu, ŁP. 30.000 — wpływy na rzecz kolonizacji żydów niemieckich, ŁP. 12.000 — wpływy z zwrotu udzielonych pożyczek, ŁP. 25.000 — wpływy ze sprzedaży gruntów, ŁP. 30.000 — wpływy z wydziału imigracyjnego. Ogółem — ŁP. 357.000. Po stronie rozchodów budżet przewiduje następujące pozycje: ŁP. 48.000 — procenty i spłaty długów, ŁP. 21.000 — utrzymanie i administracja Keren Hajesodu (biuro centralne), ŁP. 82.000 kolonizacja i budowa domów, ŁP. 10.000 — utrzymanie rolniczej stacji doświadczalnej, ŁP. 37.000 — organizacja aliji, ŁP. 7.500 — organizacja hachszary, ŁP. 34.000 — praca i opieka społeczna, ŁP. 12.000 — akcja polityczna, ŁP. 4.500 — wydział handlu i przemysłu, ŁP. 3.500 — Instytut Studiów Gospodarczych, ŁP. 20.000 — szkolnictwo, ŁP. 1.000 — szkolnictwo zawodowe, ŁP. 3.000 — Mosad Bialik (ogólna działalność oświatowa), ŁP. 1.500 — wydatki na cele religijne, ŁP. 12.000 — administracja, ŁP. 8.000 — utrzymanie biura Agencji żydowskiej w Londynie, ŁP. 7.000 — wydatki różne, ŁP. 15.000 — ogólne rezerwy, ŁP. 30.000 — na rzecz kolonizacji żydów niemieckich. Ogółem ŁP. 357.000.

KOMUNIKACJA

RUCH PASAŻERSKO - LOTNICZY W R. 1935. Angielskie towarzystwo lotnicze „Imperial Airways" przewiozło na swoich samolotach w r. 1935 156 pasażerów z krajów europejskich do Palestyny oraz 104 pasażerów z Palestyny do Europy. Egipskie towarzystwo lot-

nicze „Misr Airworks" przewiozło na swoich samolotach 1.269 pasażerów.

RUCH KOLEJOWY W R. 1935/36. Rząd palestyński ogłosił ostatnio dane, dotyczące ruchu kolejowego w okresie od 1 kwietnia 1935 r. do 31 marca 1936 r. Ruch ten przedstawiał się, jak następuje:

	1935/36	1934/35
Ilość pasażerów	2.569.670	2.172.337
Ilość towarów w tonach	1.032.443	1.022.288

Dochody kolei palestyńskich

	1935/36	1934/35
	w funtach palestyńskich	
Z ruchu pasażerskiego	325.963	305.019
Z transportu towar.	435.763	423.724

Ogółem dochody kolei palestyńskich z wszelkich pozycyj wynosiły w roku 1935/36 ŁP. 813.866, rozchody zaś ŁP. 641.465. Czysty dochód kolei palestyńskich w r. 1935/36 wynosił ŁP. 171.621. W okresie pierwszego kwartału 1936 r. dał się zaznaczyć zmniejszony ruch na kolejach palestyńskich, o czem świadczy tabela porównawcza podana poniżej:

	I kw. 1936	I kw. 1935
Ilość pasażerów	610.852	606.095
Ilość towarów w tonach	254.407	347.816
Dochód z ruchu pasażersk.	ŁP. 77.827	ŁP. 91.504
Dochód z transportu towarów	ŁP. 108.712	ŁP. 143.569

RUCH OKRĘTOWY W PIERWSZYM KWARTALE R. 1936. W pierwszych 3-ch miesiącach 1936 r. zawinęły do portu jafskiego 163 statki z ładunkiem 86.692 tony. W tymże okresie zawinęło do portu hajfskiego 514 okrętów z ładunkiem 162.406 ton. Warto zaznaczyć, iż w pierwszym kwartale 1935 r. zawinęło do portu jafskiego 325 okrętów z ładunkiem 55.695 ton, a do portu hajfskiego 536 okrętów z ładunkiem 205.248 ton.

NOWE ŻYDOWSKIE TOWARZYSTWO OKRĘTOWE. W Tel-Awiwie powstało nowe żydowskie towarzystwo okrętowe dla żeglugi przybrzeżnej. Towarzystwo dysponuje narazie dwoma okrętami frachtowymi.

ZMIANY W TARYFIE PRZEWOZOWEJ KOLEI PALESTYŃSKICH. Dyrekcja Kolei Palestyńskich wprowadziła obecnie zmiany w taryfie kolejowej, a mianowicie: za przewów 1 tony z Hajfy do Tel-Awiwu, który dotychczas kosztował 300 milsów, obecnie pobiera się 375 milsów, a za przewóz zaś 1 tony z Hajfy do Jerozolimy, który dotychczas kosztował 400 milsów, obecnie pobiera się 475 milsów.

ZEZWOLENIE WYWOZU OWOCÓW CYTRUSOWYCH PRZEZ STACJĘ WYŁADUNKOWĄ W TEL-AWIWIE. Rząd palestyński powiadomił Agencję żydowską, iż obok portu jafskiego i hajfskiego w roku bieżącym cytrusy palestyńskie będą mogły być wywożone również przez stację wyładunkową w Tel-Awiwei.

IMIGRACJA

IMIGRACJA W SIERPNIU 1936 R. W sierpniu b. r. ilość przybyłych żydowskich imigrantów do Palestyny wynosiła 2.994. 134 turystów żydowskich zalegalizowało swój pobyt w kraju, tak, że ogółem imigracja w sierpniu b. r. wynosiła 3.128.

IMIGRACJA ŻYDÓW DO PALESTYNY. Ogłoszone ostatnio dane wykazują, że udział żydów w ogólnej imigracji do Palestyny w pierwszym półroczu b. r. wynosił 94,1%, w tym samym okresie 1935 r. 97,1%, a w r. 1934 — 96,3%.

TURYSTYKA

RUCH TURYSTYCZNY W PIERWSZEJ POŁOWIE 1936 R. Na skutek ter-

roru arabskiego ruch turystyczny w Palestynie znacznie zmalał. Ruch turystyczny przedstawiał się w pierwszej połowie r. 1936 w porównaniu z tymże okresem r. 1935 jak następuje:

	I półr. 1936	I półr. 1935
Turyści przybyli	34.037	56.270
w tem żydzi	10.873	22.602
Turyści wyjeżdżający	33.961	48.987
w tem żydzi	10.494	15.155
Przybyli tranzytem	4.258	6.065
w tem żydzi	295	563
Wyjechali tranzytem	4.088	5.050
w tem żydzi	302	397

Ruch turystyczny w pierwszej połowie r. 1936 w porównaniu z tymże okresem r. 1935 zmalał o 40%. Ilość przybyłych żydowskich turystów do Palestyny zmalała z 22.602 w pierwszej połowie r. 1935 do 10.873 w pierwszej połowie r. 1936, czyli o przeszło 50%.

RUCH TURYSTYCZNY. żydowski ruch turystyczny w ostatnich latach przedstawiał się, jak następuje:

	Ilość przybyłych do Palestyny	Ilość opuszczających Palestynę
1933	26.002	15.626
1934	26.400	21.653
1935	36.128	26.958
1936 (styczeń-maj)	10.785	9.484

W r. 1933 ilość turystów, pozostałych w Palestynie, wynosiła 10.376, w r. 1934 — 4.747, w r. 1935 — 9.150, w pierwszych 5-ciu miesiącach 1936 r. — 1.301.

Jak widać, ilość turystów pozostających w Palestynie stale maleje.

LUDNOŚĆ

WZROST LUDNOŚCI ŻYDOWSKIEJ W PALESTYNIE. Agencja żydowska ogłosiła ostatnio dane, dotyczące wzrostu ludności żydowskiej w Palestynie. Według tychże danych ludność ta wzrosła w r. 1933 o 34.000 osób, przy czym 30.327 osób pochodziło z aliji, a 4.173 z przyrostu naturalnego, w roku 1934 o 47.605 osób (42.539 z imigracji i 5.246 z przyrostu naturalnego), w roku 1935 — o 68.973 (61.854 z imigracji i 7.119 z przyrostu naturalnego). W 6-ciu pierwszych miesiącach r. 1936 Iszuw żydowski w Palestynie wzrósł o 20.600 osób, a mianowicie 16.500 z imigracji i 4.100 z przyrostu naturalnego. Według szacunku Agencji żydowskiej na początku r. 1934 Iszuw w Palestynie liczył 245.000 dusz, na początku r. 1935 — 300.000 dusz, na początku roku 1936 — 375.000 dusz. Należy podkreślić, iż szacunek ten odbiega znacznie od danych rządu palestyńskiego, które są znacznie niższe i od szacunku szeregu innych rzeczoznawców, którzy podają cyfry znacznie wyższe.

STAN LICZBOWY LUDNOŚCI ŻYDOWSKIEJ. Ludność Palestyny, w dniu 1 kwietnia 1936 roku, według danych statystycznych rządu palestyńskiego, wynosiła 1.263.136 osób, podczas gdy 1 kwietnia 1934 roku wynosiła 1.144.001, a w dniu 1 kwietnia 1935 roku 1.178.441 osób. Ludność żydowska liczyła w dniu 1 kwietnia 1936 roku 366.136, a w dniu 1 kwietnia 1935 r. 308.838. W r. b. ludność muzułmańska liczyła 778.617 osób, chrześcijańska 107.242. Dane te obejmują stałych mieszkańców, prócz osób wojskowych oraz arabskiej ludności koczowniczej. Ostatni spis ludności koczowniczej, sporządzony w r. 1931, wykazał, że ludność koczownicza liczy 66.553.

PRACA

ILOŚĆ BEZROBOTNYCH W PALESTYNIE. Według sprawozdania egzekutywy Agencji żydowskiej, ilość bezrobotnych wynosi w chwili obecnej 4.000 wobec 6.000 w lutym b. r. Największa ilość bezrobotnych przypada na Tel-Awiw. Wielki wpływ wywarły na zmniejszenie bezrobocia w Palestynie

towarzystwo „Bicur“ oraz specjalnie utworzony przez Histadrut Haowdim fundusz dla zwalczania bezrobocia.

MIASTA

ROBOTY PUBLICZNE W HAJFIE. Magistrat Hajfy opracował ostatnio plan robót publicznych, które mają być przeprowadzone w najbliższych miesiącach.

RÓŻNE

* Według danych ostatnio opublikowanych przez Wydział Statystyczny rządu palestyńskiego, ilość urodzin w okresie kwiecień — czerwiec 1936 r. wynosiła 12.352, czyli o 3.975 mniej niż w tym samym okresie r. 1935. Wśród żydów było 2.584 urodziny (21%), wśród muzułmanów — 8.792 (71%), a wśród chrześcijan — 857 (7%).

* Według danych rządu palestyńskiego, ilość mieszkańców w Palestynie wynosiła na dzień 1 lipca 1936 roku 1.269.965, w tem 781.789 muzułmanów, 370.483 żydów, 106.484 chrześcijan.

* Dochody żydowskiego Funduszu Narodowego wynosiły ŁP. 400.000.

* Ilość immatrykułowanych studentów żydowskich na Uniwersytecie Hebrajskim w Jerozolimie wynosiła w roku 1935/36 700 wobec 400 w r. 1934/35. 385 studentów pochodzi z Polski, 135 z Palestyny, 46 z Niemiec. Kobiety stanowią 32% wszystkich studentów.

* Na uniwersytecie Hebrajskim w Jerozolimie zatrudnionych jest obecnie 25 profesorów, 34 docentów.

TRANSJORDANIA

OBECNA SYTUACJA POLITYCZNA W TRANSJORDANII. W związku z długotrwałym strajkiem i terrorem arabskim w Palestynie, odczuwa się w Transjordanii znaczne podniecenie. Przywódcy szczepów wręczyły rządowi transjordańskiemu protest przeciwko trwającym wypadkom w Palestynie. Notuje się coraz częściej wypadki niszczenia rurociągu naftowego przechodzącego przez terytorium Transjordanii.

SYRIA

TRAKTAT SYRYJSKO - FRANCUSKI. W dniu 9 września b. r. zawarty został w Paryżu traktat między Francją a Syrią. Traktat ten reguluje stosunki wzajemne między Francją a jej krajem mandatowym Syrią. Z ramienia Francji traktat podpisali premjer ministrów Leon Blum, wiceminister spraw zagranicznych Chautin oraz sekretarz stanu Viennot. Z ramienia Syrii traktat podpisała delegacja syryjska, bawiąca od dłuższego czasu w Paryżu.

LIGA NARODÓW O TRAKTACIE SYRYJSKO-FRANCUSKIM. Komisja mandatowa Ligi Narodów podała do wiadomości, iż zgodzi się na zniesienie mandatu syryjskiego i ustanowienie samodzielności Syrii, tylko pod warunkiem, by ta ostatnia zagwarantowała prawa mniejszości narodowych.

EGIPT

ZBIÓR BAWEŁNY W EGIPCIE. Oficjalne dane odnośnie wielkości obszarów wziętych w sezonie bieżącym pod uprawę bawełny w Egipcie wykazują znaczny wzrost w stosunku do sezonu ubiegłego 1935/36. Obszar, wzięty pod uprawę bawełny w sezonie 1936/37 wyniósł 1.718.805 feddanów w porównaniu z 1.669.000 w sezonie 1935/36. Obszar wzięty pod uprawę bawełny w okręgu Sakellaridis, przodujący pod względem wielkości w sezonach ubiegłych, zredukowany został z 297.409 feddanów w sezonie 1935/36 do 162.072 feddanów w sezonie 1936/37. Wzrósł natomiast obszar uprawy bawełny w okręgu Giza, wynosząc w sezonie 1936/37 407.022 feddanów wobec 269.795 feddanów w sezonie 1935/36.

ZWIĘKSZONA WYDAJNOŚĆ BAWEŁNY W EGIPCIE. W ostatnim sezonie 1936/37 zaznaczyła się zwiększona wydajność bawełny z feddana. Podczas gdy przeciętna wydajność w sezonie 1934/35 wynosiła 4 kantary z feddana, za wyjątkiem Aszmuni i Zagora, których wydajność była wyższa od przeciętnej i wynosiła 5,5 kantarów z feddana, to przeciętna wydajność w sezonie 1936/37 zwiększona została do 4,7 kantarów z feddana. Jeśli wydajność ostatniego sezonu zostanie utrzymana, to należy szacować przyszłą produkcję bawełny w Egipcie 9 milionów kantarów rocznie.

IRAK

AKCJA POLITYCZNA ARABÓW IRASKICH NA RZECZ ARABÓW PALESTYŃSKICH. W Iraku odbywały się ostatnio wielkie zgromadzenia polityczne, na których omawiana była sytuacja w Palestynie. Znany przywódca iraski Salim Bej Abad Rachman nawoływał zebranych Arabów do podjęcia szeroko zakrojonej akcji przeciwko syjonizmowi i budowie żydowskiej Siedziby Narodowej w Palestynie. Premier ministrów Jasim Pasza al Haaszmi przyjął delegację Komitetu Obrony Palestyny, która mu przedłożyła memoriał, domagający się podjęcia interwencji na rzecz Arabów palestyńskich.

TURCJA

TURECKO - JUGOSŁOWIAŃSKI TRAKTAT HANDLOWY. Moc obowiązująca turecko-jugosłowiańskiego trak-

tatu handlowego została przedłużona do dnia 20 października b. r.

BANK NIERUCHOMOŚCI. Ekspert francuski, którego celem było opracowanie planu dla reorganizacji Banku Emlak Bankasi ukończył swe prace przygotowawcze i przystąpił do redagowania raportu. Organizacja banku ma być całkowicie zmodyfikowana. Bank ma brać udział w ogólnej działalności gospodarczej kraju.

TOWARZYSTWA UBEZPIECZENIOWE. Ministerstwo Gospodarki Narodowej opracowało projekt prawa o towarzystwach ubezpieczeniowych. Projekt przewiduje obowiązek przedstawienia Ministerstwu przez towarzystwa ubezpieczeniowe rocznego bilansu i poddanie działalności towarzystw ubezpieczeniowych ścisłej kontroli państwa. Towarzystwa ubezpieczeniowe nie będą mogły przesyłać zagranicę premii ubezpieczeniowych, pobieranych w Turcji.

OPIUM. Kupcy, którzy posiadają opium, pochodzący ze zbioru z roku 1936 i lat ubiegłych są obowiązani zawiadomić o tem monopol.

WYDZIAŁY EKONOMICZNE. Ministerstwo Oświecenia Publicznego postanowiło utworzyć przy uniwersytetach tureckich wydziały nauk ekonomicznych. W tym celu powołano specjalną komisję pod przewodnictwem prof. Neumarka, która w najbliższym czasie przystąpi do opracowania programu studiów.

WYSTAWA PRZEMYSŁU CHAŁUPNICZEGO. Ministerstwo Gospodarki Naroodwej zorganizowało Wystawę Przemysłu Chałupniczego w Ankarze. Zostanie ona otwarta 29 października i obejmie: sekcję zdobniczą, roboty na srebrze, drzewie, żelazie, miedzi, szkle, marmurze, masie perłowej, ubranka dziecięce, firanki, roboty trykotażowe i t. d. Będą rozdawane nagrody pieniężne i medale.

TARGI W IZMIRZE. Ministerstwo Gospodarki Narodowej wystosowało do wszystkich okręgów cyrkularz, w którym nawołuje do licznego wzięcia udziału w Targach w Izmirze. Osiemdziesiąt Izb Handlowych zgłosiło już swój udział. Oczekuje się pięciu tysięcy zwiedzających z Syrii. Rabat w wysokości 50% przyznany jest turystom na kolejach. Według przypuszczeń wystawę zwiedzi w roku bieżącym przeszło milion osób. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych wydało rozporządzenie, aby wizy były natychmiastowo przyznawane wszystkim osobom, udającym się na wystawę. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych wydało szereg rozporządzeń, celem zapewnienia porządku, spokoju i bezpieczeństwa na wystawie.

OPŁATY PORTOWE. Ministerstwo Gospodarki Narodoewj ustanowiło nowe opłaty za usługi w portach. Opłaty te są znacznie niższe od dotychczas pobieranych.

RZĄD TURECKI PRZYCHODZI Z POMOCĄ ROLNICTWU. Na skutek spadku cen pszenicy na krajowych targach w Turcji, rząd turecki wydał zarządzenie Bankowi Rolnemu rozpoczęcia zakupów interwencyjnych na 63 targach zbożowych.

CYPR

WZROST EKSPORTU Z CYPRU. Bilans handlowy Cypru za drugi kwartał r. 1936 jest dodatni i wykazuje nadwyżkę eksportu nad importem w wysokości Ł, 264. Import wyniósł w powyższym okresie Ł. 305.087, wykazując spadek Ł. 7.363 w stosunku do drugiego kwartału 1935. Eksport Cypru w tymże okresie wyniósł Ł. 305.351, wykazując wzrost w stosunku do roku poprzedniego w tymże okresie o Ł. 15.670. Na wzrost ten wpłynął zwiększony eksport owoców, ziemniaków, surowych skór, azbestu, pirytw i wełny. Spadek w eksporcie wykazują: chleb świętojański, nasiona kminu i muły. Nie było w tym okresie eksportu rud metalowych.

S T A T Y S T Y K A

Handel zagraniczny Polski z krajami Bliskiego Wschodu

Handel zagraniczny Polski z krajami Bliskiego Wschodu w sierpniu 1936 r. w porównaniu z tymże okresem r. 1935.

	Sierpień 1935			Sierpień 1936		
	Przywóz	Wywóz	Saldo	Przywóz	Wywóz	Saldo
	w tysiącach złotych					
Palestyna	68	1,631	+ 1,563	58	391	+333
Egipt	1,010	651	— 359	1,149	399	−750
Syria	—	144	+ 144	198	147	— 51
Iran	56	1,225	+ 1,169	21	47	+ 26
Turcja	87	78	— 9	60	47	— 13
Cypr	1	30	+ 29	9	13	+ 4
Irak	—	118	+ 118	—	50	+ 50

Handel zagraniczny Polski z krajami Bliskiego Wschodu w okresie styczeń — sierpień 1936 w porównaniu z tymże okresem 1935 r.

	Styczeń-Sierpień 1935 r.			Styczeń-Sierpień 1936 r.		
	Przywóz	Wywóz	Saldo	Przywóz	Wywóz	Saldo
	w tysiącach złotych					
Palestyna	3,140	9,156	+6,016	5,544	3,970	− 1,574
Egipt	10,753	3,218	—7,535	11,331	3,760	−7,571
Syria	7	1.019	+1 012	1,566	1.112	— 454
Iran	375	3,676	+3,301	525	1,671	+1,146
Turcja	441	843	+ 402	1,520	1,635	+ 115
Cypr	26	114	+ 88	82	102	+ 20
Irak	23	509	+ 486	1	452	+ 451

Handel Polski z krajami Bliskiego Wschodu w sierpniu i w okresie styczeń —sierpień 1936 (według działów)

Tysiące złotych

D z i a ł y	Palestyna		Egipt		Syria		Iran		Turcja		Cypr		Irak	
	VIII	I-VIII	VIII	I-VIII	VIII	I-VIII	VIII	I-VIII	VIII	I-VIII	VIII	I-VIII	VIII	I-VIII
PRZYWÓZ														
O g ó ł e m	58	5,544	1,149	11,331	198	1.566	21	525	60	1,520	9	82	—	1
Wytwory pochodz. rośl.	—	5,120	—	5	198	1,546	7	359	60	867	9	82	—	1
Zwierzęta żywe i wytw. po-				9	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—
chodz. zwierzęc.	—	12	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—	—	—
Wytwory pochodz. miner.	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Woski, tłuszcze, oleje	11	91	—	—	—	—	2	1	—	568	—	—	—	—
Przetw. spoż., tytoń	1	33	—	—	—	—	—	—	—	54	—	—	—	—
Przetw. chem. i farmac.	6	12	—	—	—	—	12	129	—	—	—	—	—	—
Skóry, futra, wyr. skórz.	17	152	—	11,311	—	19	—	31	—	—	—	—	—	—
Surowce włók. i wyroby	—	33	1,149	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kauczuk, jego surogaty	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	—	—	—	—
Drewno, korek, wyr. koszyk.	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Papier i wyroby z niego	3	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Wyr. kamieniarskie, ceramiczne	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Metale nieszlachetne i wyr.	—	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Maszyny i aparaty	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Wagi, narzędzia, instrumenty	19	55	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kapelusze, parasole	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Wyroby różne, niewymienione	—	1	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—
Towar zbiorowy	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

WYWóZ														
Ogółem	391	3,970	399	3,760	147	1,112	47	1,671	48	1,635	13	106	50	452
Wytwory pochodzenia roślinnego	100	465	—	—	—	13	—	141	—	—	—	—	—	—
Zwierzęta żywe i wytwory pochodzenia zwierzęcego	38	145	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Wytwory pochodzenia mineralnego	1	5	88	465	—	79	—	—	—	—	—	—	—	—
Woski, tłuszcze, oleje	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Przetwory spożywcze, tytoń	4	172	—	128	1	42	—	—	—	3	—	50	—	—
Przetwory chemiczne i farmaceut.	10	59	2	29	1	5	3	18	2	27	1	2	—	8
Skóry, futra, wyroby skórzane	—	6	2	4	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—
Surowce włókienn. i wyroby z nich	37	193	134	634	66	320	44	825	19	930	8	14	—	284
kauczuk, jego surogaty	—	2	—	1	—	—	—	45	—	—	—	—	31	39
Drewno, korek, wyroby z nich, wyroby koszykarskie	108	1.965	66	1,309	34	297	—	9	—	—	2	19	—	91
Papier i wyroby z niego	11	165	1	128	5	89	—	492	16	418	1	12	19	—
Wyroby kamieniarskie, ceramiczne, szklane	11	99	3	33	—	4	—	16	7	9	—	—	—	—
Metale nieszlachetne i wyroby z nich	65	601	95	932	40	250	—	99	4	246	—	5	—	28
Maszyny i aparaty, sprzęt elektrotechniczny	3	35	6	86	—	—	—	22	—	—	—	—	—	—
Środki transportowe	—	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Wagi, narzędzia, instrumenty i aparaty precyz. nauk. optycz.	—	28	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Kapelusze, parasolki, laski, art. mody	—	4	—	5	—	1	—	1	—	2	1	1	—	—
Wyroby różne	3	17	3	4	—	10	—	—	—	—	—	3	—	2
Towar zbiorowy	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Handel zagraniczny Palestyny

Handel zagraniczny Palestyny w okresie styczeń—maj 1936 r. w porównaniu z tymże okresem 1935 r.

	Styczeń-Maj 1935	Styczeń-Maj 1936
	w funtach palestyńskich	
Przywóz ogółem	7,471,294	5,788,173
w tem towarów	7,321,057	5,739,942
Wywóz ogółem	3,477,591	2.319,516
w tem towarów	3,172,414	2,210.389
Reeksport	118,995	102,784
Tranzyt	163,943	134,089

Przywóz do Palestyny głównych artykułów w okresie styczeń—maj 1936 r. w porównaniu z tymże okresem 1935 r.

	Styczeń-Maj 1935		Styczeń-Maj 1936	
	Kwintale	Ł. P.	Kwintale	Ł. P.
Ryż	75,336	79,670	51,126	50,300
Pszenica	137,549	85,798	22,672	19,119
Mąka pszenna	165,754	164,758	99,594	111,514
Bydło (sztuk)	10,391	120,173	13,848	131,497
Cukier	87,932	67,034	78,982	63,487
Kartofle	53,813	36,093	50,726	30,244
Drzewo budulcowe m^3	85,053	196,673	39,663	89,001
Żelazo w sztabach i prętach	284,490	195,194	184,320	142.800
Rury żelazne^3	127,140	212,007	45,460	53,842
Drzewo na skrz. pom. m^3	66,310	154,758	31,398	105,998
Dykty	21,345	37,344	11,529	21,924
Tkaniny baweln.				
szare	3,894	28,743	1,798	12.303
bielone	3,725	46,162	2,349	27,848
farb. i druk.	10,285	169,286	4,862	77,466
Tkaniny wełniane	1,602	102.717	1,009	66,246
„ z czyst. jedwabiu	164	12,671	50	4,959
„ z szutczn. jedw.	1.697	59,807	1,277	41,421
Benzyna (litrów)	20,664,964	110,951	20,443,966	105,135
Nafta (litrów)	24,088,290	82,579	26,109,475	91,606
Automobile (sztuk)	903	133,447	364	60,326

Wywóz z Palestyny głównych artykułów w okresie styczeń—maj 1936 r. w porównaniu z tymże okresem 1935 r.

	Styczeń-Maj 1935		Styczeń-Maj 1936	
	Kwintale	Ł. P.	Kwintale	Ł. P.
Pomarańcze (skrzynek)	4.729.193	2.671.074	3.842.536	1.739.096
Grejpfruity (skrzynek)	500.924	250.622	455,942	179.644
Cytryny (skrzynek)	7.075	3.319	26.035	17.019
Skóry surowe i suszone	5.012	11,427	7.936	35.239
Jelita	406	7.096	482	8.377
Wino (litrów)	351.421	8.928	261.579	6.154
Oliwa jadalna	1.862	12.554	1.658	11,582
Sezam	2.906	5.125	661	1,468
Migdały	94	532	139	336
Cement	2.350	689	4.460	684
Pończochy i skarpetki (tuz.)	12.930	4,955	3.763	1,411
Mydło do prania	10.838	32,817	8 350	24,312
Zęby sztuczne	—	12.382	—	12.084

Handel zagraniczny Palestyny według głównych krajów pochodzenia w okresie styczeń—maj 1936 r. w porównaniu z tymże okresem 1935 r.

	Styczeń-Maj 1935				Styczeń-Maj 1936			
	Przywóz	Wywóz	Reeksp.	Tranzyt	Przywóz	Wywóz	Reeksp.	Tranzyt
	w funtach palestyńskich							
W. Brytanja	1,283,262	2,080,099	9,482	38,759	1,120,914	1,279,125	14,050	53,625
Niemcy	914,541	242,741	4,928	3,919	883,164	99,713	6,445	5,114
Francja	141,316	65,443	1,080	5,581	115,400	32,466	816	117
Czechosłowacja	280.877	34,712	549	11,734	199,420	35,824	801	8,519
Belgja	247,802	62,230	1,260	3,131	192,929	35,807	4,553	2,861
Włochy	195,074	5,532	1,954	12,794	8,824	964	803	1,137
Holandja	107,588	157,611	1,020	626	102,807	141,554	2.386	344
Szwecja	99,356	36,818	817	344	40,955	60,169	1,091	353
Rumunja	516,182	72,359	93	—	419,336	52,943	467	211
Egipt	257,344	32,454	53,013	7,525	186,095	26,820	36,318	9,380
Syrja	452,315	109,541	24,201	19	426,861	110,003	19,603	17
Irak	105,897	2,395	4,455	942	64,954	3,318	3,599	440
Iran	27,873	59	870	193	92,814	848	1,166	314
Turcja	137,883	49	39	641	79,193	12,265	53	563
Arabja	1,887	725	20	—	2,836	474	214	74
Polska	274,728	65,355	921	378	191,521	98,906	617	1,084

Przywóz Palestyny w latach 1934—1935 według urzędów celnych

	1934	1935	% w 1935 r.
	w funtach palestyńskich		
Jaffa	7,629,142	7,719,886	43,24
Hajfa	6,216,055	8,445,765	47,36
Jerozolima	431,366	552,107	3,09
Samak	123,265	120,177	0,67
Nablus	45,130	17,701	0,10
Gaza	50,701	81,427	0,46
Akr	9,850	11,480	0,06
Metula	5,329	20,649	0,12
Rosz Pina	434,635	485,119	2,72
Ras en Nakura	200,872	366,556	2,05
Kantara	1,833	3,144	0,02
Kan Junis	1,986	2,561	0,01
El Arisz	2,601	2,742	0,02
Safed	—	—	—
Berszeba	16	14,179	0,08
Ogółem	15,152,781	17,853,493	100.—

Wywóz Palestyny w latach 1934—1935 według urzędów celnych

	1934	1935	w % 1935 r.
	w funtach palestyńskich		
Jaffa	1,824,755	2,285,073	54,20
Hajfa	1,208,721	1,707,421	40,49
Jerozolima	69,551	83,081	1,98
Samk	5,178	5,646	0,13
Nablus	48,734	67,099	1,59
Gaza	28,553	5,881	0,15
Akr	8,060	13,335	0,32
Metula	6,475	4.117	0,10
Rosz Pina	12,302	29,267	0,69
Ras en Nakura	5,129	13,921	0,33
Kantara	—	—	—
Kan Junis	104	645	0,02
El Arisz	—	—	—
Safed	—	—	—
Berszeba	—	—	—
Ogółem	3,217,562	4,215,486	100,—

Ruch ludności w Palestynie

a) Ogólna ilość przybyłych i opuszczających Palestynę w lipcu 1936 r.

	Lipiec 1936	
	Ogółem	Żydzi
Przybyli		
a) Imigranci	2,186	2,089
b) Powracający po nieobecności powyżej jednego roku	135	64
c) Powracający po nieobecności do jednego roku	3,798	909
d) Turyści przybyli	1,646	409
e) Turyści tranzytem	429	26
Ogółem	8,194	3,497
Wyjechali		
f) Opuszczający kraj na okres powyżej jednego roku	140	86
g) Opuszczający kraj na okres do jednego roku	8,195	3,660
h) Turyści wyjeżdżający	2,024	785
i) Turyści tranzytem	422	24
Ogółem	10.781	4,555

b) Podział imigrantów według płci

	Lipiec 1936 r.			
	Mężczyźni	Kobiety	Chłopcy do lat 15	Dziewczynki do lat 15
Imigranci ogółem	615	981	187	203
w tem żydzi	780	949	174	186
Turyści zalegalizowani jako imigranci	48	51	12	21
w tem żydzi	36	33	7	15
Ogólna ilość zarejestrowanych imigrantów	863	1,032	199	224
w tem żydzi	816	982	181	201

c) Kategorie imigrantów

	Lipiec 1336 r.			
	Imigranci		Turyści zalegalizowani	
	Ogółem	Żydzi	Ogółem	Żydzi
A (I) Kapitaliści (ŁP 1000 i wyżej)	111	109	27	27
A (I) 2 Członkowie rodzin A (I)	101	99	26	26
A (II) Wolne zawody (ŁP. 500)	—	—	—	—
A (II) 2 Członk. rodz. A (II)	—	—	—	—
A (III) Rzemieślnicy (ŁP. 250)	8	8	—	—
A (III) 2 członk. rodzin A (III)	10	10	—	—
A (IV) osoby z min. dochodem ŁP. 4.—	2	2	1	—
A (V) Osoby z kapitałem ŁP. 500.	—	—	—	—
A (V) 2 Członk. rodz. A (5)	—	—	—	—
B (I) Sieroty	—	—	—	—
B (II) Duchowieństwo	15	10	4	—
B (II) Członk. rodz. B (II)	25	25	—	—
B (III) Studenci	57	57	8	7
C Robotnicy	724	721	25	10
C (2) Członkowie rodzin C	455	455	8	3
D Członkowie rodzin mieszkańców Palestyny	639	593	30	18
K. Osoby nie podlegające ustawie imigracyjnej	39	—	3	—

Ruch okrętowy przez porty Hajfa I Jaffa

w pierwszym kwartale 1936 r. w porównaniu z tymże okresem 1935 r.

	Okręty przychodzące							
	1935				1936			
	Żaglowce		Parowce		Żaglowce		Parowce	
	Ilość	Tonaż	Ilość	Tonaż	Ilość	Tonaż	Ilość	Tonaż
Hajfa	515	1.511.777	21	1.080	490	1.182.488	24	1.187
Jaffa	298	554.700	27	922	315	576.653	46	1.886

	Okręty wychodzące							
	1935				1936			
	Żaglowce		Parowce		Żaglowce		Parowce	
	Ilość	Tonaż	Ilość	Tonaż	Ilość	Tonaż	Ilość	Tonaż
Hajfa	532	1.538.996	24	1.487	493	1.187.459	25	1.136
Jaffa	300	557.562	24	876	321	583.527	40	1.821

Obieg pieniężny w Palestynie

Ilość monet w obiegu w Palestynie w końcu sierpnia 1936 r. w porównaniu z tymże okresem 1935 r.

Monety w obiegu	Sierpień 1935		Sierpień 1936	
	Ilość	ŁP.	Ilość	ŁP.
Srebrne monety				
100 milsów	2,495,000	249,500	2,500.000	250,000
50 milsów	4,770,000	238,500	4,640,000	232,000
Ogółem srebrne monety		488,000		482,000
Niklowe monety				
20 milsów	1,340,000	26,800	1,390,000	27,800
10 milsów	3,320,000	33,200	3,530,000	35,300
5 milsów	4,180,000	20,900	4,360,000	21.800
Ogółem niklowe monety		80,900		84,900
Miedziane monety				
2 milsy	1,192,000	2,384	1,424,000	2,848
1 mils	4,272,000	4,272	5,152,000	5,152
Ogółem miedziane monety		6,656		8,000
Ogółem monety		575,556		574,900
Banknoty w obiegu				
Banknoty:				
ŁP. 100	361	36,100	300	30,000
ŁP. 50	2,084	104,200	2,127	106,350
ŁP. 10	109,072	1.090,720	107,734	1,077,340
ŁP. 5	352,871	1,764,355	734,271	1,871,355
ŁP. 1	1.952,844	1,952,844	2,062,430	2,062.430
ŁP. 1/2	622,719	311,355,5	634,519	318,759,5
Ogółem banknoty		5,259,578,5		5,466,254,5
Ogółem monety i banknoty		5,835,134,5		6,041,134,5

REDAKCJA I ADMINISTRACJA:

Warszawa, ul. Fredry 10. — Tel. 246-37, 521-06. P. K. O. 9231.

Redaktor odpowiedzialny:

P. WASSERMAN

Wydawca:

POLSKO-PALESTYŃSKA IZBA HANDLOWA

Druk. „Monolit", Warszawa, Elektoralna 3, tel. 581-92.